

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Vybrané instituty dědického práva podle NOZ

Diplomová práce

Autor: Josef Olenič

Vedoucí práce: JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Datum uzavření rukopisu: 9.6.2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. června 2014

Josef Olenič

Děkuji svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Petru Šustkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při vypracování této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Obecný úvod do dědického práva.....	4
1.1 Obecný úvod, základní zásady a pozice dědického práva v NOZ.....	4
1.2 Vybrané změny v terminologii soukromého práva.....	5
2. Závěť.....	7
2.1 Obecný úvod do závěti, systematické zařazení	7
2.2 Osobní náležitosti zůstavitele	8
2.3 Způsob pořízení	10
2.4 Zrušení závěti.....	11
2.5 Standardní formy závěti.....	13
2.6 Úlevy při soupisu závěti	17
2.7 Dělení pozůstalosti.....	20
2.8 Zákonný díl	21
2.9 Dědická nezpůsobilost, vydědění	22
2.10 Vedlejší doložky v závěti.....	26
2.10.1 Úvod k vedlejším doložkám.....	26
2.10.2 Podmínka.....	28
2.10.3 Doložení času	29
2.10.4 Příkaz.....	30
2.10.5 Vykonavatel závěti a správce pozůstalosti.....	31
2.10.6 Komparace se zahraničím	32
3. Dědická smlouva.....	34
3.1 Obecný úvod do dědické smlouvy, její zařazení	34
3.2 Náležitosti osob uzavírajících dědickou smlouvu	35
3.3 Formální náležitosti uzavření dědické smlouvy	36
3.4 Ochrana smluvních stran, případně dalších dotčených.....	37
3.5 Zánik dědické smlouvy	40
3.6 Zhodnocení úpravy dědické smlouvy	43
4. Odkaz.....	45
4.1 Úvod do odkazu	45
4.2 Náležitosti osob v případě odkazu	46
4.3 Formální náležitosti vytvoření odkazu	47
4.4 Odvolání odkazu	48
4.5 Nabývání odkazu	50

4.6 Zhodnocení odkazu	51
5. Odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele	52
5.1 Změny v odpovědnosti za dluhy	52
5.2 Ochrana dědiců a věřitelů	52
5.3 Zhodnocení úpravy odpovědnosti za dluhy	54
Závěr	55
Seznam zkratk	56
Seznam použité literatury a pramenů	57
Bibliografie	57
Odborné články	58
Zákonné zdroje a judikatura	59
Webové zdroje	60

Úvod

Dědické právo je jednou z neodmyslitelných součástí našeho života. I přesto, že to není jistě příjemná myšlenka, zemřeme jednou všichni. A je jistě dobré a vhodné nějakým způsobem vyřešit, co se stane s naším majetkem, ale i s našimi dluhy po smrti. K tomu právě slouží pravidla dědického práva. V dnešní době je častý postup nechat věcem volný průběh a ponechat vše na pravidlech zákonné, intestátní posloupnosti. Avšak v tomto případě je jen málo dána možnost zůstaviteli projevit svou vůli. V zásadě k takovému projevu vůle dojde v případech, kdy osoby dědicí podle pravidel intestátních by byly uvedeny i v případném pořízení pro případ smrti. Právě jednou ze snah takzvaného *Nového občanského zákoníku*¹ má být opětovné posílení těchto individuálních projevů vůle, protože občanské právo od 50. let 20. století se snažilo tyto instituty potírat až přímo odstranit právě ve prospěch zákonné posloupnosti. K tomu mu sloužilo několik metod, například silné zjednodušení institutu (závěť), nebo dokonce úplné odstranění z právního řádu (odkaz, dědická smlouva). Nový občanský zákoník se tak snaží tyto instituty oživit, upravit detailněji, případně je znovu do občanského práva navrátit.

Právě tyto změny si má diplomová práce klade za cíl popsat a analyzovat. Po domluvě s konzultantem a vzhledem k obsáhlosti tématu jsem se rozhodl v práci pracovat se třemi instituty, a to jmenovitě závětí, dědickou smlouvou a odkazem. Vzhledem k faktu, že v intestátní posloupnosti k tak velkým změnám nedošlo (v zásadě největší změnou jsou dvě nové dědické třídy) ji ve své práci neuvádím. Důvody pro zvolení konkrétních institutů jsou popsány níže, u konkretizace jednotlivých kapitol.

Cílem práce je tedy dané instituty popsat, analyzovat, komparovat se zahraniční úpravou, vzhledem k blízkosti s úpravou německou a rakouskou a případně kde je to vhodné i ohodnotit. Hodnotící část se často týká právě zahraničních úprav, kdy uvádím, jaká mi daná úprava připadá v porovnání s úpravou naší. Cílem práce není jen kritizovat dané instituty, avšak v případech kdy jsem kritičtější se snažím uvést i dle mě vhodnější řešení problematiky. Je však otázkou, zda by například mnou navrhovaná řešení

---

¹ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33.

nepřipadala nepříliš vhodná zase jiným (o čemž nepochybuji). Dále je pak otázkou, jestli na podobnou kritiku není ještě brzy, vzhledem k tomu, že nový zákoník není ještě v účinnosti ani půl roku. Proto je ještě čas, aby dané instituty ukázaly, jak je jejich úprava řešená dobře.

Práce je členěna na kapitoly, které jsou dále členěny na oddíly. V případech, kde mi to přišlo vhodné jsou pak tyto oddíly dále členěny na pododdíly.

V první kapitole se hodlám věnovat obecné charakteristice dědického práva, jeho základním zásadám a některým novým terminologickým výrazům, vzhledem k tomu že se tyto otázky týkají celého dědického (potažmo v některých případech dokonce celého soukromého) práva. Nakonec se věnuji základnímu popisu pozice dědického práva v Novém občanském zákoníku.

Ve druhé kapitole se již věnuji konkrétním institutům, v tomto případě závěti. Závěť je jedním z nejzákladnějších institutů dědického práva a těžko si představit její vynechání. Základy závěti (forma, kdo ji může pořídit, atd.) se také příliš neměnily, avšak došlo k velkým změnám v otázce kam až může zůstavitel při projevu své vůle zajít (konkrétně otázky přání vyjádřených v závěti).

Ve třetí kapitole se pak věnuji institutu dědické smlouvy. V tomto případě se jedná o institut staronový, kdy se v našem právu vyskytoval až do občanského zákoníku z roku 1950. Tento institut je zajímavý zejména svou dvojitou povahou, kdy je vytvořen kombinací pravidel práva dědického a práva smluvního, proto si jistě zaslouží analýzu a hodnocení.

Ve čtvrté kapitole se věnuji odkazu. I zde se jedná o staronový titul, který byl zákoníkem z roku 1950 v zásadě "zmrzačen" a zákoníkem z roku 1964 dokonce úplně odstraněn z české právní úpravy. V nynější úpravě se tento institut opět vrací. Jeho největší zajímavostí je, že ačkoliv stojí v části o dědickém právu, ve skutečnosti se nejedná o dědický titul, nepřechází při něm k přechodu zůstavitelových pasiv, nýbrž jen aktiv a jeho charakter je podobný spíše klasickému závazkovému vztahu.

V poslední, páté kapitole se věnuji obecně novinkám v úpravě s nakládáním s dluhy zůstavitele, které doznaly určitých změn, také se týkají všech výše zmíněných

institutů a dle mého názoru se jedná o problematiku natolik důležitou, že si jistě zaslouží vlastní kapitolu.

Na konci práce je pak závěr, kde obecně zhodnocuji změny v právu civilním, ale hlavně v právu dědickém.

.

1. Obecný úvod do dědického práva

1.1 Obecný úvod, základní zásady a pozice dědického práva v NOZ

Je zcela přirozené, že lidé chtějí jistým způsobem ovlivnit osud svých pozemských statků i po své smrti a právě v tomto jim dědické právo vychází vstříc. V dědickém právu *jde o právní úpravu přechodu zanechaného majetku po smrti oprávněného subjektu na jeho právní nástupce. Těm, kdo se jimi stanou, svědčí dědické právo v subjektivním smyslu. Jde o souhrn práv a povinností vzniklých dědici ve spojení s nápadem dědictví. Generální skutkovou podstatou dědění je zanechaný s vyloučením té části, která v případě smrti oprávněného přechází na jiné subjekty jinak, než podle předpisů dědického práva.*²

Zůstavitel je však v případě rozhodování o svém majetku³ vázán i některými omezeními, kdy proti sobě stojí dvě základní zásady. *Základní pojetí jsou zásada osobní autonomie a zásada familiarizace. Zásada osobní autonomie stanovuje možnost zůstavit komukoliv, naproti tomu podle zásady familiarizace by měl majetek připadnout pokrevně příbuzným.*⁴ Z těchto dvou přístupů je poté do Nového občanského zákoníku vtělena *zásada autonomie vůle a testovací volnosti, ale s omezeními. Jednak je určen okruh osob zvaných nepominutelní dědicové, kteří mají nárok minimálně na zákonem stanoveným podíl na dědictví, dále pak stanovením formálních a obsahových náležitostí, při jejichž nesplnění je závěť absolutně neplatná. Další zásady jsou univerzální sukcese. Dědic vstupuje do všech práv a povinností zůstavitele, tedy aktiv i pasiv.*⁵ Tato zásada je však také jistým způsobem narušena u institutu odkazu. *Dál zásada přechodu majetku zůstaveného zůstavitelem na dědice smrtí zůstavitele.*⁶ Zde proti sobě opět stojí dva přístupy. Jedním z nich je, že po smrti zůstavitele se pozůstalost stane věcí ničí (res

---

² MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. Dědické právo v teorii a praxi. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, s. 9. Praktik. ISBN 9788087212790.

³ Pokud se vůbec rozhodne projevit vůli a nenechá postup na pravidlech intestátní posloupnosti

⁴ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. Občanské právo hmotné. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 289-290. ISBN 9788073572303.

⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praha: Linde, 2013, s. 37-41. Monografie (Linde). ISBN 9788072019311.

⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praha: Linde, 2013, s. 37-41. Monografie (Linde). ISBN 9788072019311.

nullius) a teprve rozhodnutím soudu o dědictví k pozůstalosti získá vlastnické právo dědic (například rakouská úprava ABGB § 797). Naproti tomu stojí přístup, že majetek přechází již smrtí zůstavitele, který dle výše uvedeného přejala i česká úprava. *Nakonec zásada zachování hodnot s čímž je spjata nově možnost přechodu i práv a povinností vázaných výlučně na osobu zůstavitele, pokud byla za jeho života žalována či uznána (například bolestné, atd.)*⁷ I zde dochází ke změně, jelikož v předchozí úpravě přechod těchto pohledávek spjatých výlučně s osobou zůstavitele možný nebyl.

Dědické právo je v NOZ zařazeno v Části třetí - Absolutní majetková práva, Hlavě třetí - Dědické právo. Důvodem pro zasazení v této části je absolutní charakter tohoto práva. *Absolutní právní vztahy jsou takové, v nichž jeden subjekt je určitý, tj. ten, který má tzv. absolutní právo či povinnost, a tomuto jeho právu, resp. Povinnosti odpovídá povinnost, resp. právo, neurčitého počtu neurčitých subjektů.*⁸

1.2 Vybrané změny v terminologii soukromého práva

Soukromé právo při své změně prodělalo i jistou změnu v terminologii, kdy zde uvádím dvě dle mého názoru v dědickém právu často zmiňované a pro něj důležité.

Jedním často zmiňovaným požadavkem v právu obecně jest požadavek svéprávnosti, která do určité míry nahrazuje dřívější institut způsobilosti k právním úkonům. *Svéprávnost je způsobilost fyzické osoby nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat) Svéprávnost vzniká postupně podle stavu psychické vyspělosti fyzické osoby. Plné svéprávnosti lze nabýt třemi způsoby. Nejčastěji dosažením zletilosti, tedy 18 let věku. Dále pak uzavřením manželství i před dovršením tohoto věku, což lze od 16 let věku. V neposlední řadě je pak v českém právu znovu obnoven institut emancipace, tedy přiznání svéprávnosti rozhodnutím soudu. Naproti tomu lze svéprávnost i omezit, a to opět rozhodnutím soudu z důvodu omezení schopnosti člověka jednat z důvodu duševní poruchy, která není přechodná. Podobným institutem bylo omezení způsobilosti k právním úkonům, které*

---

⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praha: Linde, 2013, s. 37-41. Monografie (Linde). ISBN 9788072019311.

⁸ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 202. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 3406401775.

mohlo zajít až tak daleko, že byl člověk této způsobilosti zbaven, avšak tento institut nový občanský zákoník nepřevzal.⁹ Dalším změněným institutem je dřívější pojetí právního úkonu a nynější pojetí právního jednání. *Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.*¹⁰ Vedle toho pak *právním jednáním se rozumí takové chování osoby, subjektu práva, které je schopno – podle ustanovení objektivního práva – vyvolat právní následky*¹¹ Právní jednání je tak pojmem o něco širším, kdy právní následky takového jednání nemusejí vznikat jen ze zákona, ale také dobrých mravů, zvyklostí, či zavedené praxe stran. Je však otázka, jaký důsledek má právě tato změna pro právo dědické, jelikož důsledky právních jednání jsou tam velice podrobně upravené a i případné odchylky (dávající prostor například obdobě zavedené praxe stran - nějaký konkrétní způsob vyjadřování mezi stranami) jsou zmíněné.

---

⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 432 s., s 216. ISBN 9788087212790

¹⁰ Česká Republika, Zákon číslo 40 ze dne 26. února 1964, Občanský zákoník, In: Sběrka zákonů Sběrka zákonů Československé socialistické republiky, 1964, částka 19, ve znění pozdějších předpisů, §34

¹¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 432 s., s. 156. ISBN 9788087212790

2. Závěť

2.1 Obecný úvod do závěti, systematické zařazení

Závěť je jedním ze základních institutů dědického práva. Co se týče pořadí užití při dědění, je zařazena na druhém místě (nejčastěji se stále dědí dle zákonné posloupnosti). V Novém občanském zákoníku je dle § 1476 z hlediska právní síly zařazena na druhé místo za dědickou smlouvu. Přesto je systematicky zařazena úprava závěti před úpravu dědické smlouvy dle slov zákonodárce právě z důvodu předpokládané četnosti využití. V tomto kroku je vidět snaha opět posílit autonomii vůle v dědickém právu. Od 50. let byla snaha ji spíše potlačit preferencí zákonné posloupnosti a různými omezeními při tvorbě závěti. Dochází tak například k odstranění možnosti do závěti přidat doložení času, podmínky či příkazy, postupně je zakázáno vydědění. V omezené formě se v 90. letech některé instituty vrací (například právě vydědění), některé však ne. Nový občanský zákoník se díky snaze navrátit občanské právo ke standardním evropským kořenům vrací takto odstraněné instituty v plném rozsahu. Ovšem i přes snahu posílení autonomie vůle v dědickém právu nelze ponechat budoucí uspořádání vztahů čistě na libovůli zůstavitele. Proto se i v nové právní úpravě vyskytují některá omezení (typickým omezením je povinný díl nepominutelných dědiců).

Dalším znakem snahy "znovuoživit" testament v českém dědickém právu je určitý nárůst a zhuštění právní úpravy. V zákoně č. 40/1964 se závěti věnuje 11 paragrafů. V Novém občanském zákoníku se závěti věnují § 1494 - § 1581, což je téměř sto paragrafů. Dále se na závěť dají využít i některé další paragrafy, zejména z obecné části kodexu. Lze si pochopitelně klást otázku, jestli se právo nedostalo do druhého extrému, kdy je úprava až moc obsáhlá, ale přesto si myslím, že 11 paragrafů je vzhledem k důležitosti tohoto institutu málo.

Závěť jako taková je zařazena mezi pořízení pro případ smrti (těmi dalšími jsou dědická smlouva a dovětek - který je ovšem přiřazen pod ustanovení o závěti, vzhledem k tomu, že nejčastěji je právě součástí závěti).

2.2 Osobní náležitosti zůstavitele

Vzhledem k dopadům závěti (a vlastně i jiných pořízeních pro případ smrti) je zcela správné, že zákon klade na případné budoucí zůstavitele určité nároky. Jistě by nebylo vhodné, aby si závěť mohl sepsat kdokoliv, i když postrádá potřebné schopnosti na to, aby mohl záležitosti po své smrti spravedlivě uspořádat. Není ovšem na místě příliš v těchto případech pořizovatele omezovat, proto se zákon neuchyluje k příliš vysokým nárokům (například nutnosti mít určitý stupeň vzdělání pro sepsání závěti či jiné zvláštní vlastnosti). Naopak zůstává u jen opravdu základních požadavků, navíc formou negativního výčtu, což vede k myšlence, že případy nezpůsobilosti závěť sepsat jsou opravdu krajní. Nezpůsobilým pořídit závěť je tak člověk nesvéprávný. I takovému člověku je však v některých případech umožněna výjimka. Pokud je nesvéprávný pro nedostatek věku, může pořídit závěť formou veřejné listiny, a to pokud přesáhl alespoň věk 15 let. Pokud je omezen ve svéprávnosti pro chorobu, může pořídit závěť v jakékoliv formě, pokud se uzdravil natolik, že je schopen projevit svou vůli. Zde se ovšem nabízí otázka praktického dokazování, kdy bezesporu prokázání takového světlého okamžiku bude velmi obtížné. Zákon ovšem nezakazuje pořízení závěti ani osobám s omezenou svéprávností, které neprožívají momentální kladné pohnutí mysli, které by jim umožnilo závěť uzavřít jakýmkoliv způsobem. Těmto osobám ovšem přikazuje sepsat závěť formou veřejné listiny. V tomto případě je tak na zvážení osoby oprávněné k pořizování veřejných listin (v dnešní době notáři), zdali je pořizovatel způsobilý závěť pořídit (a případně takového pořizovatele odmítl).

Vyskytuje se i částečné omezení pořizovací způsobilosti. V případě, že je pořizovatel omezen pro závislost na látkách ovlivňujících mysl (alkohol, drogy, jiné psychotropní látky či jedy), není zde nutnost pořídit závěť formou veřejné listiny, avšak zůstavitel je omezen v množství majetku, který takto může odkázat. Jedná se zejména o ochranu zákonných dědiců, kdy jim musí zůstat alespoň jedna polovina zůstavitelova majetku k zákonné dědické posloupnosti. O druhé polovině si tak zůstavitel může rozhodnout jak chce. Výjimkou je, kdyby dědicem měl být stát (došlo by k odúmrti). V tomto případě stát jako zákonný dědic chráněn není a zůstavitel může rozhodovat o celé pozůstalosti.

Rakouský občanský kodex má vymezení nezpůsobilosti v § 566 a následujících velice podobné. Základní podmínkou nezpůsobilosti je stav mysli, kdy člověk není schopen plnohodnotně rozhodovat (choroba, postižení, navíc se zde vyskytuje momentální indispozice – opilství). V případě takzvaného světlého okamžiku je pak na zůstaviteli, aby prokázal, že k tomuto skutečně došlo. V případě že byl pořizovatel prohlášen za marnotratníka, může pak pořídit závěť před notářem či soudem (obdoba naší veřejné listiny) a taková osoba pak musí zjistit, zdali byla zůstavitelova vůle projevena svobodně (nikoliv ovlivněna například slibem úplaty a podobně). Nezletilí mají podobná pravidla pořizování, jako v našem zákoníku. Je možné pořídit i při nedostatku zletilosti, ovšem pouze formou veřejné listiny (u notáře či před soudem). Mezi ustanovení o pořizovací nezpůsobilosti náleží i ustanovení o podstatném omylu. V případě podstatného omylu je dané ujednání neplatné. Za podstatný omyl se pak považuje chyba v osobě dědice či věci, která měla být odkázána. V případě, že se jedná jen o chybné pojmenování, je ustanovení považováno za platné. V českém kodexu jsou tato ustanovení vyňata z pořizovací nezpůsobilosti a uvedena samostatně. Ze systematického hlediska mi české umístění přijde lepší, jelikož omyl je dle mého názoru spíše konkrétní důvod neplatnosti části závěti, nikoliv obecným důvodem pro neplatnost, jako tomu je u nezpůsobilosti pořizovat. Oproti českému kodexu je v rakouském věnována zvláštní pozornost členům církevních řádů, kdy ti mohou pořizovat závěti jen v případě, že řád dosáhl zvláštního povolení uzavírat závěť. Vzhledem k tomu, že církevní, popřípadě řádový majetek obvykle nepatří jednotlivým členům, ale celému řádu je toto ustanovení pochopitelné. Dále pak je těmto osobám samozřejmě povoleno pořizovat pro případ smrti v případě, že řád opustili, či se na ně dle právních předpisů jako na členy řádu již nenahlíží. Toto ustanovení se českému právu úplně vyhnulo, dle mého názoru z důvodu, že církev v našem státě nemá tak silné postavení jako například v Rakousku (většina české populace se k organizovanému náboženství nehlásí). Dále pak se zřejmě počítá s tím, že si tuto problematiku jednotlivé řády upraví svými vlastními vnitřními předpisy. Konečným důvodem pak může být fakt, že vlastníkem daného majetku je skutečně řád, popřípadě církev a řeholník je v zásadě pouhý správce takového majetku. Jako pouhý správce pak pochopitelně nemůže převádět vlastnické právo k něčemu, co mu nepatří.

Německá právní úprava pak v § 2229 a § 2233 BGB stanovuje velice podobná pravidla. Nezletilý může sepsat závěť od šestnácti let věku, jen formou veřejné listiny, kdy svou vůli ústně sdělí notáři, popřípadě oproti českému právu formou předáním zapečetěného dokumentu obsahujícího jeho vůli. Dále pak osoba, která není schopná pochopit smysl projevu vůle v závěti a jeho důležitost tento dokument také nemůže vytvořit. Tato definice je dle mého názoru podobná nesvéprávnosti, kdy pořízení závěti neumožňuje ani české právo. V případě, že pořizovatel není schopen číst musí svou poslední vůli projevít veřejnou listinou notáři.

2.3 Způsob pořízení

Tvorbou závěti zůstavitel projevuje svou osobní vůli jak se má v případě jeho smrti naložit s pozůstalostí, která po něm zůstane. Tento projev provádí několik důležitých aspektů. Svou vůli musí každý zůstavitel projevovat jednotlivě, nelze tedy uzavřít jakousi hromadnou závěť pro více zůstavitelů (například několik rodinných příslušníků), což Nový občanský zákoník dokonce explicitně zakazuje v § 1496. Naproti tomu německá právní úprava v této oblasti připouští výjimku, kdy manželé mohou dle § 2265 BGB pořídit společnou závěť. Rakouské právo tuto možnost připouští v § 1248 ABGB také.

Dále pak musí tuto vůli projevovat zůstavitel osobně, není tedy možné se při tvorbě závěti nechat zastoupit. Takto k závěti přistupovala i stará právní úprava.

Jedna z novinek se týká spíše výkladové části textu, ale opět souvisí s hlavním smyslem závěti a tou jest projev vůle uspořádat věci tak, jak budou po smrti. *Závěť je třeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele. Slova použitá v závěti se vykládají podle jejich obvyklého významu, ledaže se prokáže, že si zůstavitel navykl spojovat s určitými výrazy zvláštní, sobě vlastní smysl.*¹² Tímto ustanovením se opět prokazuje snaha co nejvíce vyhovět skutečné vůli zůstavitele i přes to, že obecný výklad jeho slov může být odchylný. Přesto je zřejmě lepší držet se standardního výkladu slov,

---

¹² Česká republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky, 2012, částka 33., §1494 odst. 2

či případně alespoň poskytnout nějaké vodítko k tomuto zvláštnímu výkladu (například odkazem na jiné zůstavitelovy listiny), čímž se eventuální interpretace velice usnadní.

2.4 Zrušení závěti

Je také důležité zmínit, že závěť je jednostranné právní jednání. Pořízením závěti se tedy zůstavitel nijak neomezí pro případnou změnu své vůle a závěť může kdykoliv změnit (na rozdíl od dědické smlouvy, kde se jedná o dvoustranné jednání, tedy je primárně potřeba souhlas obou stran). Toto potvrzuje i sám zákon, který říká, že *závěť je odvolatelný projev vůle*¹³. K samotnému zrušení závěti může dojít několika způsoby. Nejjednodušším způsobem je zničení staré závěti. K tomuto přispívá fakt, že v případě, že je závěť uložena v úschově, může si zůstavitel vyžádat vydání a této žádosti musí být vyhověno. Takto si ji ovšem může vyžádat pouze zůstavitel (pravděpodobně jako ochrana před případným zničením závěti nějakou jinou zainteresovanou osobou). Samotné vydání závěti z úschovy má pak zrušovací účinky, o čemž musí být zůstavitel poučen. Toto ovšem platí pro formu závěti veřejnou listinou. V případě, že je běžná závěť jen uložena, její vyžádání zrušovací účinky nemá. Tato úprava je poměrně pochopitelná. V případě že dostanu veřejnou listinu do své moci (a tedy ji mohu i pozměnit), pozbývá dle mého názoru status veřejné listiny. Dalším způsobem je výslovné odvolání závěti. Toto výslovné odvolání musí být učiněno ve formě, jaká je požadována k pořízení závěti. Třetí možností je sepsání závěti nové. Zde se ovšem nová úprava proti staré v důležité části změnila. Dle staré úpravy *Závěť se zrušuje platnou závětí pozdější, pokud vedle ní nemůže obstát*¹⁴. Tedy v případě pořízení nové závěti se závěť stará ruší jako celek. Nová úprava je v tomto případě o něco benevolentnější. *Pořízením pozdější závěti se dřívější závěť ruší v rozsahu, v jakém nemůže vedle pozdější závěti obstát.*¹⁵ Z tohoto ustanovení vyplývá, že se stará závěť ruší jen v rozsahu, ve kterém nemůže vůči novější závěti uspět (tedy že zbytek závěti zůstává

---

¹³ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1494 odst. 1

¹⁴ Česká Republika, Zákon číslo 40 ze dne 26. února 1964, Občanský zákoník, In: Sběrka zákonů Sběrka zákonů Československé socialistické republiky, 1964, částka 19, ve znění pozdějších předpisů, §480 odst. 1

¹⁵ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33. §1576

platný). Tento závěr vede k další skutečnosti. *Pokud by se (zůstavitel) následně rozhodl vrátit se k původnímu rozhodnutí (staré závěti), stačí zrušit novější závěť - tím se její účinky vůči starší závěti negují.*¹⁶ Díky tomuto pravidlu odpadá nutnost stále psát do určité míry stejný text znovu a znovu. Na druhou stranu to jistě může vést k tomu, že vznikne chaos která ze závětí je vlastně ta správná a platná. Proto je nutné, aby závěť obsahovala jasné určení doby, kdy byla pořízena, jinak taková závěť v porovnání s ostatními, které toto určení mají, nemůže obstát a je neplatná. Z těchto důvodů by proto možná bylo lepší ponechat ustanovení v podobě, v jaké bylo předtím a ponechat jednu platnou závěť s ostatními neplatnými (i přes nutnost stále psát to, co už bylo napsáno) a to i přes případnou působící přisnost. Další možností by pak mohlo být výslovné vyžadování uvedení data sepsání.

Německý občanský zákoník se v § 2253 a následujících chová ke zrušení závěti velice podobně. Zůstavitel tak může závěť zrušit kdykoliv, ať už zničením listiny, výslovným odvoláním, změnou listiny vyjadřující úmysl jí změnit (například proškrtání, začernění, atd.), či sepsáním nové závěti (kdy podobné jako v českém právu nová závěť ruší starou v rozsahu, kdy stará vedle ní nemůže obstát). V případě vyžádání závěti z úschovy je zřejmá inspirace v německém právu. Pouhý akt vyžádání je i v Německu dostačující pro to, aby byla závěť považována za zrušenou, opět však jen pro závěti pořízené ve formě veřejné listiny. Na druhé straně ale notář také musí na toto zůstavitele upozornit a vyznačit tento fakt na listinu. V případě úschovy běžné závěti její vydání platnost neovlivní.

Rakouské právo má v právní úpravě, v § 713 a následujících ABGB, několik odlišností. V případě sepsání nové závěti je stará zrušena, pokud zůstavitel nevyjádří opak, tedy že chce určité (a zároveň které) části zachovat. Dále je možné zrušit závěť odvoláním, buďto výslovným, nebo i mlčky (zničením listiny, zničením podpisu, apod.). V případě, že ke zničení mělo dojít náhodou je závěť platná, pokud se prokáže náhoda a text je stále čitelný. Nakonec, podobně jako v českém právu, pokud je závěť nahrazena novější, a tato novější je odvolána, stává se starší závěť opět platnou.

---

¹⁶ ELIÁŠ, Karel. Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Vyd. 1. Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4., kapitola Zůstávají - dědiš, str. 288.

2.5 Standardní formy závěti

Na konkrétní formu závěti je v obvyklé situaci kladeno několik požadavků. Forma by měla být písemná (až na některé výjimky) a to s různými dalšími náležitostmi. V souladu se starou úpravou rozlišujeme dva základní druhy závěti. Závět napsaná jako celek vlastnoručně je závět holografní. Vzhledem k tomu, že autentičnost lze dovodit právě dle soupisu vlastní rukou, k platnosti takové závěti postačuje jen podpis samotného zůstavitele a k jejímu pořízení není potřeba žádných svědků. Je ovšem otázkou, jestli je vhodné sepisovat natolik důležitý dokument, jakým závět bezesporu je, vlastní rukou. Kupříkladu pokud má zůstavitel horší písmo, vedoucí až k nečitelnosti, může se interpretace závěti velice zkomplikovat. Každý by proto měl zvážit své možnosti a i přes jednoduchost pořízení holografní závěti v případě případných budoucích potíží zvážit jiný druh. V nejhorším případě se dá použít metoda, kdy sice sepíšu vlastnoručně, ale požiiji způsob, aby byla závět co nejvíce čitelná (například místo psacího písma písmo tiskací). V dnešní době je věda většinou schopná prokázat na základě například jiných dokumentů, zdali se jedná o falsum či nikoliv.

Dalším druhem je závět alografní. Takto sepsaná závět již není sepsána vlastnoručně, ale buď za pomoci různých zachycovacích prostředků (tiskárna, psací stroj) nebo někomu nadiktována. Aby se dostálo pravidla, že musí být vůle vyjádřena osobně zůstavitelem, je zde nutné kromě podpisu samotného zůstavitele také podpisů dvou svědků, před kterými zůstavitel jasně prohlásil, že závět obsahuje jeho poslední vůli. Je ovšem třeba odlišit jejich souhlas s obsahem, a prohlášení zůstavitele. Svědci podepisující takto vytvořenou závět nemusí znát obsah samotné závěti (a tudíž s ní souhlasit). Jejich účel je jen zjištění, že v listině je skutečně zůstavitelova vůle (ne vůle případného pisatele).

Pravidlo zachování osobní vůle zůstavitele je ještě znatelnější u dalších způsobů sepsání závěti, kdy v případě smyslově nebo jinak postižených osob (postižení týkající se jejich schopností číst a psát) je zapotřebí alespoň tří svědků, kdy jsou dána i pravidla kontroly (jeden svědek sepíše, jiný svědek závět nahlas přečte, či ji nějakým jiným způsobem reprodukuje - například znakovou řečí, další svědci musí případný zvláštní způsob také ovládat a zůstavitel nakonec musí potvrdit souhlas s takto sepsanou závětí).

Tímto způsobem by tedy mělo být zajištěno, že v závěti je vyjádřena skutečná zůstavitelova vůle. Může ale samozřejmě dojít k porušení tohoto pravidla, například nevhodným zvolením svědků. Tomu se zákon snaží předejít určením některých vlastností, které svědci musí splňovat. Základní vlastností je vůbec být schopen svědčit. K tomu je samozřejmě potřeba znát jazyk (či jiný způsob dorozumívání, který je použit) a být svéprávný. Tyto požadavky jsou zcela logické, těžko můžu dosvědčit něco, čemu nerozumím nebo nejsem schopný pochopit význam daného úkonu. Další požadavek směřuje právě zejména k prevenci případné manipulace se závětí. Jako svědek nemůže vystupovat dědic ani odkazovník, stejně tak osoba jim blízká či jejich zaměstnanci. Opět velice logický krok, kdy nejen osoby, které mají přímo možnost získat od zůstavitele nějaký budoucí prospěch, ale také osoby jim blízké (které by se již z definice osoby blízké na tomto prospěchu podíleli) ale dokonce ani jejich zaměstnanci (které sice nejsou přímo na zaměstnavateli závislé, ale přesto mu zaměstnanec ve většině případů vyhoví, aby předešel případným problémům). Zákon ovšem myslí i na možnost prolomení tohoto zákazu. Přeci jen, pokud budu štedrý a budu chtít podělit velké množství osob, mohu se takto připravit o případné osoby, které by mohli svědčit (pokud nebudu chtít využít úplně cizích lidí). Proto je možné, aby ustanovení závěti směřující i vůči těmto osobám byla platná, pokud jsou napsána vlastnoručně (čímž vlastně de facto eliminují nutnost přítomnosti svědka jako takové), nebo aby toto ustanovení potvrdili alespoň tři svědci.

Posledním způsobem pořízení závěti je závěť sepsaná jako veřejná listina. Jedná se sice o do určité míry komplikovanější způsob (nutnost navštívit osobu oprávněnou k pořízení veřejné listiny - v dnešní době zejména notáře, ale *osnova úmyslně užívá termín veřejná listina, nikoliv notářský zápis pro případy, pokud by se v budoucnu objevila jiná procesní možnost (například zápis do soudního protokolu¹⁷)*, ale na druhou stranu si tím celý proces jistě také lze zjednodušit. Ona oprávněná osoba jistě má (měla by mít) o dané problematice větší znalosti než běžná populace. Zůstavitel si tedy nemusí veškeré informace vyhledávat sám, s tímto mu pomůže právě ona oprávněná osoba. Také mu může navrhnout různé způsoby řešení jeho pozůstalosti (například připojení

---

¹⁷ ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., str. 627, §1526.

dalších institutů dědického práva). Jistou výhodou je také to, že zatímco v případě svědků jde o zjištění, že v závěti je skutečně vtělena poslední vůle zůstavitele, samotný obsah této vůle svědky vlastně zajímat vůbec nemusí (spolu s dalšími okolnostmi pořízení - jestli jedná zůstavitel po důkladném předchozím uvážení a podobně). Naproti tomu osoba sepisující závěť formou veřejné listiny je nejen oprávněna, ale dokonce povinna přesvědčit se, že zůstavitel projevuje svou vůli s rozvahou, vážně a bez donucení. Navíc z hlediska výkonu své profese by taková osoba měla jednat s nejlepším vědomím a svědomím, při zachování všech morálních zásad, tedy by se nemělo stát, že bude například preferovat bez důvodu některého z případných dědiců či přímo úmyslně zůstaviteli špatně poradí (například ať závěť vůbec nepořizuje a veškeré své statky ještě před smrtí dědicům daruje, čímž by se efektivně připravil o možnost tento majetek dále ovlivňovat). V neposlední řadě může být ku prospěchu také již jistá zaběhnutost aparátu pro pořizování takových listin (možnost závěť bezpečně uschovat, registrace v registru závětí, atd.) Zejména možnost jisté rady zůstaviteli tak dle mého názoru vedli zákonodárce k tomu, že v jistých případech, kdy lze oprávněně pochybovat o schopnostech zůstavitele, je pro takovou osobu možné uzavřít závěť pouze formou veřejné listiny. Jedná se pak o osoby, které ještě nedosáhly potřebného věku (již jim bylo 15 let, ale nejsou ještě plně zletilé) či trpí nějakou poruchou vedoucí k omezení jejich svéprávnosti. Touto úpravou je tak zajištěno, že tyto osoby mohou sepsat závěť (a nevidím důvod proč jim v tomto absolutně zabránit), ale učiní tak s patřičnou rozvahou a odbornou konzultací.

Německé právo připouští ze standardních způsobů dle § 2231 pouze závěti holografní (respektive § 2247), což se projevuje i tím, že *ani dodatky cizí rukou nejsou platné*¹⁸ a závěti sepsané veřejnou listinou. Je otázkou, jestli v dnešní době plné počítačů, psacích strojů a jiných technických prostředků není takovéto ustanovení až příliš přísné. Je pravda, že závěť je velice důležitý dokument, který bezesporu vyžaduje možnost ověřit autentičnost (a právě německá úprava by měla bezezbytku předejít zmiňovaným možným problémům, kdy se kupříkladu svědci mezi sebou domluví a

---

¹⁸ SIEBERT..., Begr. von Hs. Th. Soergel. Neu hrsg. von W... Bürgerliches Gesetzbuch: mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. 12., völlig neubearb. Aufl., Stand: Frühjahr 1992. Stuttgart [u.a.]: Kohlhammer, 1992, s. 1303. ISBN 3170096931.

pokusí se obsah závěti nějak ovlivnit), ovšem přesto bych takový výběr formy ponechal co nejvíce na zůstaviteli. Pokud svým svědkům věří, měl by mít možnost pořídit, jak chce. Pokud chce mít největší jistotu, stejně by měl pravděpodobně zvolit formu veřejné listiny, která je dle mého názoru pro určení autentičnosti nejlepší.

Rakouská úprava je naproti tomu dokonce ještě benevolentnější, než úprava česká. Kromě závětí upravených v § 577 a následujících ABGB, konkrétně holografních, alografních, veřejnou listinou, či zvláštních (například u smyslově postižených), kdy jsou dokonce podobné i počty svědků, dovoluje rakouské právo dokonce pořízení závěti ústní formou a to i za běžných podmínek (nikoliv jen v režimu takzvaných úlev, o kterých se zmíním níže). Pro takovéto ústní pořízení musí být přítomni tři svědci, kteří na požádání musí společně shodně vypovědět o obsahu závěti. V případě, že jeden svědek nemůže (například je již po smrti), jsou zapotřebí alespoň dva, jinak je závěť bez účinků. Zákon pak sice nepožaduje, avšak doporučuje, aby si tito svědci obsah závěti zapsali či alespoň poznamenali, aby ho poté mohli reprodukovat. V tomto případě mi přijde právní úprava až příliš benevolentní. Je sice dobré, že si zůstavitel může vybrat v podstatě jakoukoliv formu, ale já jsem obecně odpůrce ústních úprav budoucích vztahů (i například ústních smluv, pokud nejde vyloženě o banality typu běžný nákup v obchodě, a i tam může za doklad posloužit například účtenka). Problém pak může být například interpretace, kdy se svědci nemusí přímo slovo od slova shodovat, čímž může vzniknout více textů závěti. Pokud si pak dle doporučení zákona svědci udělají poznámky, jde v zásadě jen o přeložení odpovědnosti za soupis ze zůstavitele právě na ně. V tomto případě bych tedy zůstal spíše konzervativnější a alespoň písemnou podobu požadoval.

Oba právní řády pak podobně jako český nepožadují, avšak doporučují uvést na závěť i datum, zejména pro předejití případných sporů o to, která závěť je pozdější, tedy ta platná, či jiných sporů týkajících se platnosti závěti (*například přičetnost při pořizování*¹⁹). Tato úprava mi ovšem přijde nedostačující. Závěť je velmi důležitý dokument, u kterého je navíc problém, že ve chvíli, kdy je aktivně použit již není možné zeptat se zůstavitele na potřebné doplňující informace (v tomto případě datum pořízení).

---

¹⁹ PĚCHA, František. Závěť bez data? To bych nedoporučoval!. Ad Notam. roč. 2013, č. 1.

Proto mi taková liberalizace přijde až příliš vysoká a datum bych přidal mezi povinné náležitosti. Nyní tedy nelze než doporučit zůstavitelům, aby datum uvedli z vlastní vůle. Podobný názor vyjadřuje i JUDr. František Pěcha, v článku *"Závěť bez data? To bych nedoporučoval!"*²⁰

2.6 Úlevy při soupisu závěti

Ne vždy vše probíhá tak, jak právo ideálně předpokládá. Smrt v posteli, obklopen blízkými, kdy pořízení pro případ smrti je bezpečně uloženo u notáře či jiné oprávněné osoby sice může být hezký závěr života, ale někdy může k tomuto závěru dojít za podstatně drastičtějších okolností. Lidé navíc dost často na takové věci neradi myslí a pořízení závěti odkládají či neudělají vůbec. Tváří v tvář možnosti konce svého života ovšem mohou rychle změnit. Zákon proto myslí i na situace, kdy běžným pravidlům pro tvorbu závěti nelze dostát a je potřeba je přizpůsobit situaci a závěť pořídit bez dalších ceremonií za využití prostředků, které jsou momentálně k dispozici. Na podobné okolnosti pamatovalo již právo římské, kdy i to umožňovalo jisté druhy úlev při pořizování závětí v případech mimořádných okolností. *Mezi situace, kdy bylo možno takto pořídit pak řadilo testament pořízený na venkově, testament pořízený v době nakažlivých chorob, testament pořízený rodiči jen ve prospěch dětí či jiných přímých potomků a nakonec testament vojenský.*²¹ Tato úprava se do českého práva vrací, vzhledem k tomu, že byla v roce 1950 z něho vyřazena. *Zákoník z roku 1950 totiž nepředpokládal, že by vůbec mohlo dojít k výjimečným situacím, kdy by bylo nutné tyto úlevy použít.*²² Na druhé straně je zcela nepochybné, že jsou situace, které nedokáže nikdo ovlivnit, proto je jen správné, že jsou v zákoně uvedeny i tyto možnosti.

Jednou ze základních podmínek je, aby nastala nějaká mimořádná událost, či v některých případech hrozila, respektive zůstavitel měl vážný důvod k využití úlev při pořízení závěti. K tomu co je vážný důvod se bude muset postupem času vyjádřit praxe

---

²⁰ PĚCHA, František. Závěť bez data? To bych nedoporučoval!. Ad Notam. roč. 2013, č. 1.

²¹ KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. Římské právo. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 279-280. Právnické učebnice (C. H. Beck). ISBN 3406400825.

²² ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., str. 635, důvodová zpráva k § 1542 až 1549.

a zejména judikatura, ale zcela jistě by se mezi takové důvody dalo zařadit možné ohrožení, například v podobě blížící se bouře v případě lodi či letadla. Úlevy pro soupis závěti nejsou určeny k běžnému používání a obcházení standardních zákonných ustanovení. *Pro základní úlevu, kdy se úplně obchází forma nutná k pořízení závěti (tedy forma písemná) je nutné bezprostřední ohrožení života zůstavitele, eventuelně situace, kdy je běžný společenský styk ochromen následkem mimořádné události a nelze tedy po něm požadovat pořízení závěti v jiné formě.*²³ V tomto případě pak k platnosti závěti stačí pronést ji ústně před alespoň třemi současně přítomnými svědky. Další úlevou v tomto směru jsou i menší nároky na svědky. Standardně svědky musejí být osoby plně svéprávné, *zde však stačí, aby svědci dosáhli věku alespoň 15 let a i v případě, že je jejich svéprávnost omezená stačí, aby byli schopni věrohodně popsat skutečnosti významné pro platnost závěti.*²⁴ Dalším druhem úlevy je nahrazení osob oprávněných ke kvalifikovanému pořízení závěti formou veřejné listiny. V této úpravě se vychází z toho, že dané osoby pro výkon své funkce již musí mít nějaké kvalifikovanější vlastnosti, než osoby jiné. Jedná se tak o kapitány letadel či námořních plavidel, případně starosty obcí, nebo osoby oprávněné dle jiného právního předpisu funkci starosty vykonávat, kdy tyto osoby pro získání svého oprávnění musí mít obvykle určitou úroveň vzdělání, být bezúhonní a mít alespoň základní právní vědomí. V těchto případech je zapotřebí dalších dvou svědků. Posledním způsobem úlev na závěti je pořízení závěti vojáka, nebo jiného člena ozbrojených složek velitelem, nebo jiným nadřízeným důstojníkem, opět za účasti dvou svědků. Zde je zapotřebí kromě kvalifikace daného pořizovatele také kvalifikovanost zůstavitele (tedy musí být voják, nebo jiný člen ozbrojených složek). *Výhoda tohoto druhého způsobu pořízení závěti s úlevami je zejména v tom, že za splnění dalších podmínek se z takové listiny může stát listina veřejná. Pokud záznam osoba pořizující podepíše, přečte ji zůstaviteli, který s obsahem souhlasí a svědci tuto skutečnost dosvědčí, získá tento dokument status veřejné*

---

²³ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33. §1542 odst. 1

²⁴ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33. §1548

*listiny. Pokud k tomuto nedojde (ale jasně vyplývá, že poslední vůle zůstavitele je na dokumentu zachycena), není listina neplatná, ovšem výhody veřejné listiny nemá.*²⁵

Vzhledem k faktu, že pořízení závěti za pomoci úlev by mělo být spíše neobvyklé, je logické, že zákon stanoví určitou omezenou platnost těchto dokumentů. Dalším faktem vedoucím k tomuto rozhodnutí může být také to, že tváří v tvář nebezpečí se člověk rozhoduje jinak, než při relativním klidu a stres jistě může obsah závěti ovlivnit. Proto zákonodárce rozhodl, že v případě prvního druhu úlev (kdy listina nemůže získat status veřejné listiny) bude při nenaplnění účelu²⁶ dokument platný dva týdny od pořízení. V případě kvalifikovanější formy²⁷ bude listina platná tři měsíce od pořízení. Tyto lhůty ovšem začnou běžet dokud zůstavitel nemůže pořídit závět formou veřejné listiny²⁸, čímž se předpokládá, že nebezpečí pominulo natolik, že základní státní služby (jako například notářství) už opět normálně fungují.

Německé BGB v § 2249 a následujících upravuje tuto problematiku podobně, byť v kontextu jiné úpravy běžných typů závěti působí v německém kontextu rozdílněji – úlevy jsou větší. Je tedy možné při pořizování závěti veřejnou listinou ji pořídit před starostou obce (spolu se dvěma svědky), či dokonce ústně před třemi svědky. Ti o tomto musí pořídit záznam, kdy se dokonce musí přiměřeně řídit Notářským řádem²⁹. Nepamatuje se na ustanovení o náhradě pověřené osoby například kapitánem letadla či lodi, nejspíše pro to, že ve chvíli kdy se loď potápí, má kapitán jistě na starosti jiné věci, než pořizovat poslední vůle, navíc ještě jiných osob než sebe sama. Mezi případy výjimečných situací lze však jistě také zařadit takové situace i na moři či ve vzduchu, proto lze užít ústní metodu a neobtěžovat tím osoby vedoucí plavidlo či letadlo. Dle německého práva je také omezena platnost těchto závětí, a to na dobu tří měsíců od doby, kdy ji může uzavřít před notářem.

---

²⁵ Česká republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky, 2012, částka 33. §1547

²⁶ Smrti zůstavitele

²⁷ Druhý způsob

²⁸ Česká republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky, 2012, částka 33. §1549

²⁹ Beurkundungsgesetz

Vzhledem k tomu, že rakouské právo připouští ústní závěti již jako základní formu testamentu, úlevy se v § 597 ABGB a následujících týkají jen kvality svědků (postačuje, aby jim bylo jen 14 let), a kvantity svědků (postačují dva). Takové závěti lze však pořídit v případě námořní plavby, či moru, případně jiné nakažlivé nemoci a mají pak platnost šesti měsíců. Vojenské závěti jsou pak zpracovány v případných vojenských předpisech.

2.7 Dělení pozůstalosti

Základním účelem závěti je zejména rozdělení zůstavitelova majetku. V českém právu připadá rozdělení dle podílů (i když je možné příkazem určit, jak si dědici pozůstalost konkrétně rozdělí). Tedy i v případě, že je v závěti určeno, že syn dostane chatu, dcera byt, atd., hledí se na rozdělení tak, že syn dostane podíl odpovídající chatě, dcera bytu. Nejsnazší je, když zůstavitel povolá jen jednoho dědice. Takový dědic poté dostane celou pozůstalost. Ovšem i v případě, že je povolán jen jeden dědic, ale tomu je určený konkrétní podíl, který ovšem neodpovídá celému dědictví, dostane takový dědic jen určený podíl a zbytek dědictví se rozdělí dle pravidel intestátní posloupnosti. Stejný postup následuje, i když je povoláno více dědiců, ale pozůstalost mezi ně není podělena celá. Opět je zde markantní snaha co nejvíce vyhovět vůli zůstavitele, proto pokud se vyskytne očividná chyba v součtech, bere se to jako by nebyla (konkrétně může nastat v případě, kdy zůstavitel určí podíly, ale poté při konkrétním výčtu co má kdo dostat něco přehlédne). V případě, že je povoláno několik dědiců, ale *podíly určené nejsou*³⁰, rozdělí se mezi dědice rovným dílem. V případě, že podíly jsou vyměřeny jen některým dědicům, ostatní dědici, kterým podíl určen nebyl, se podělí také rovným dílem. Pokud se zůstavitel při svém rozhodování přepočítá, a na dědice byť v závěti uvedeného již nezbude žádný podíl, odejme se poměrně ze všech ostatních podílů tak, aby tento dědic dostal alespoň tolik, co dostal dědic, který dostal nejméně. V případě, že některý dědic nedědí, a nemá stanoveného náhradníka, přiroste jeho podíl k podílům ostatních. Toto je ovšem možné jen v případě dělení *sine partibus*. *Pokud byly podíly určené, má se za to,*

---

³⁰ Tzv. povolání *sine partibus*, pokud podíly určené jsou, jedná e o povolání *cum partibus*, oba způsoby je možné kombinovat

*že zůstavitel chtěl dědicům odkázat skutečně jen vyměřenou část. Proto pak není rozšíření možné a takto uvolněný díl bude sledovat intestátní, zákonnou posloupnost.*³¹

2.8 Zákonný díl

I přes snahu co nejvíce vyhovět zůstavitelově vůli, zákon považuje za vhodné chránit alespoň některé skupiny případných dědiců. Ovšem i přes tento fakt je autonomie vůle stále primární východisko, proto se zákon omezuje jen na co nejmenší skupinu. V tomto případě jsou tak chráněny pouze zůstavitelovi děti, popřípadě jejich potomci, pokud děti nedědí, kteří se pro tento účel nazývají nepominutelnými dědici. Původně se zvažovalo o rozšíření, například ještě o manžela popřípadě manželku, nebo nezaopatřené rodiče zůstavitele, ale nakonec k tomu přistoupeno nebylo a okruh zůstal vymezen úzce. Takto tomu není například v německém právu, kde se v § 2303 BGB praví, že se mezi nepominutelné dědice řadí jak manželka, tak i rodiče, a samozřejmě také potomci zůstavitele. Na druhou stranu je jejich nárok na pouhou polovinu jejich zákonného dílu a neřeší se, zda jsou potomci zletilí či ne. Podobně je tomu v právu rakouském, kde se mezi nepominutelné dědice dle § 762 ABGB také řadí manžel, rodiče (i báby a dědové) a děti (vnuci, pravnuci). Jediný rozdíl je ten, že děti a manžel mají nárok na polovinu svého zákonného dílu, zatímco příbuzní v přímé řadě na pouhou třetinu.

Ani tato ochrana není absolutní a lze ji za určitých okolností prolomit za pomoci institutů vydědění, případně dědické nezpůsobilosti. Zákon tak za normálních okolností přikazuje, aby zůstavitelovi zletilé děti dostali alespoň jednu čtvrtinu jejich zákonného dílu, navíc nezatíženou podmínkami, či příkazy. I zde je vidět fakt, že vůle má přednost, jelikož od starší úpravy se tento díl zmenšil³². Nezletilí zůstavitelovi potomci pak jako oslabenější (z důvodu jejich věku a na něj navázané obtížnější zabezpečení sebe sama) musí za podobných podmínek dostat alespoň tři čtvrtiny svého zákonného dílu.³³ Je také

---

³¹ ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., důvodová zpráva k § 1504 až §1506, str. 619.

³² V zákoně 40/1964 Sb. Občanský zákoník bylo nutné takto chráněným dědicům zanechat alespoň polovinu jejich zákonného dílu.

³³ Opět v zákoně 40/1964 Sb. se jednalo o celý jejich zákonný díl.

důležité zmínit, že za děti zůstavitele se počítají jak děti manželské, tak děti nemanželské, ale také osoby osvojené.

2.9 Dědická nezpůsobilost, vydědění

Institut zákonného dílu nepominutelných dědiců je nastaven na standardní rodinné vztahy, kdy mezi rodiči a dětmi je alespoň nějaké pouto (nebo mezi nimi nejsou vztahy natolik špatné, aby děti nedostali nic). Přesto ale je nutné připustit, že tyto vztahy mohou být extrémně narušené. Proto i přes ochranu nepominutelných dědiců zákon připouští možnost, jak je o jejich povinný díl připravit. Tento krok je ovšem považován za výjimečný, navíc s morálním podtextem, tudíž by neměl být užíván k prostému přerozdělení majetku. Proto je na vydědění kladeno mnoho různých podmínek, právě takového charakteru, který má ospravedlnit podobný zásah.

Primárně zákon pamatuje již na možnost danou osobu vůbec do dědického práva vůbec nezařadit (tedy ať se jedná o nepominutelného dědice či ne). Pro tento zásah se musí potencionální dědic dopustit těžkého poklesku vůči zůstaviteli, či jeho nejbližším. Jedná se tak o úmyslný trestný čin proti zůstaviteli, jeho předkům, potomkům a manželu, případně činy směřující vůči poslední vůli zůstavitele (donucení ji podepsat, zatajení této vůle, její zfalšování, a podobně). *Dále je dědicky nezpůsobilý manžel, proti kterému je zahájeno řízení o rozvod manželství z důvodu dopuštění se činu naplňujícího znaky domácího násilí proti zůstaviteli, pokud takové řízení probíhá v den zůstavitelovi smrti. Nakonec je takto vyloučen rodič, který byl zbaven rodičovské odpovědnosti na základě faktu, že ji zneužíval, či závažným způsobem zanedbával.*³⁴ Ovšem možnost zvrácení zde stále je, zejména týkající se trestných činů (vzhledem k tomu, že v praxi se nejspíše kroky proti zůstavitelově vůli projeví až v době, kdy na ně už nemůže reagovat, tedy po jeho smrti), proto je možné tento čin prominout. Je ale nutné učinit tak výslovně. *Tato úprava je vyňatá ze standardní úpravy vydědění, protože to se může týkat jen nepominutelných dědiců, navíc pro něj musí zůstavitel aktivně zasáhnout. Navíc se stále dědí z největší části ze zákona, proto je nezpůsobilý dědic vyřazen i ze zákonné posloupnosti. Platí ale zásada, že by potomci neměli pykat za činy svých*

---

³⁴ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33. §1482

*předků, proto na místo takto vyňatého dědice nastupují při užití zákonné posloupnosti jeho potomci.*³⁵ V případě posloupnosti dle poslední vůle ale takoví potomci musejí být obmyšleni jako dědici. Některé důvody se velice podobají důvodům pro vydědění, vzhledem k morálnímu aspektu obou institutů. Okruh adresátů pro dědickou nezpůsobilost je ale širší, než pro vydědění. Jedná se tak o každého, kdo by se takového činu proti zůstaviteli dopustil.

Vydědění se týká jen nepominutelných dědiců. Zákon zde v souladu se zásadou, že vydědění se nemá podporovat³⁶ uvádí taxativní výčet jednotlivých důvodů. Vydědit tak lze v případě, že zůstaviteli dědic neposkytl potřebnou pomoc v nouzi, dědic o něj neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl, byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze nebo vede trvale nezřízený život. Pro definici trvale nezřízeného života lze jistě využít i definici vytvořenou v předešlé právní úpravě. Zejména pak rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011 sp. zn. 21 Cdo 190/2010, který říká že *"Za vedení nezřízeného života lze označit takové chování, které evidentně vybočuje z rámce obecné představy o chování v souladu s dobrými mravy. O trvalé vedení nezřízeného života pak půjde v takových případech, kdy chování vyděděného bude vykazovat známky kontinuálnosti (tedy nikoli jen nahodilosti či ojedinělosti) a dlouhodobosti, kdy již zpravidla nebude možné očekávat návrat k běžnému způsobu života tak, jak je vnímán většinovou společností"*³⁷. Tato definice je poté následována demonstrativním výčtem jaké chování lze pod tento pojem zařadit. Jedná se tak zejména o *závislost na alkoholu, drogách nebo hazardních hrách, zanedbání povinné výživy, zadlužování bez zjevné možnosti dluhy splácet, opatřování prostředků k životu nekalým způsobem, trvalé vyhýbání se práci či promrhávání rodinného majetku apod.*³⁸. Dále se připojuje důvod pro vydědění vycházející z úpravy zákonné nezpůsobilosti, podobně jako tomu je v rakouské úpravě, v § 770 ABGB. Taková osoba by sice měla být nezpůsobilá už na základě zákona, ovšem vzhledem k možnosti prominutí takto odpadne možnost pochyb, zdali bylo předmětné chování

---

³⁵ ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., důvodová zpráva k § 1481 až §1483, str. 607.

³⁶ *exheredationes non sunt adiuvandae* - z díla V. Knappa

³⁷ Rozsudek NS ze dne 24. 11. 2011 Sp. Zn. 21 Cdo 190/2010

³⁸ Rozsudek NS ze dne 24. 11. 2011 Sp. Zn. 21 Cdo 190/2010

odpuštěno či nikoliv. Zajímavé je pravidlo, že pokud takto vyděděný potomek přežije zůstavitele, nedědí ani jeho potomci (pokud zůstavitel neprojeví vůli, aby dědili). Pokud se vyděděný nedožije zůstavitelovi smrti, jeho potomci dědí (kromě těch, kteří jsou již vyloučeni). Tímto pravidlem je do určité míry narušena zásada, že potomci by neměli pykat za chyby svých předků. Stačí totiž pouhé opomenutí zůstavitele, aby neuvedl vůli, aby tito potomci dědili, a svůj díl nedostanou. Změnu přináší konkrétní formulace důvodu. Nyní není nezbytné, aby byl v listině uveden konkrétní důvod vydědění. Zákon se tak snaží alespoň zmírnit určitý dehonestující aspekt tohoto institutu, kdy by například mohlo dojít k odhalení již dávné kauzy a jejímu opětovnému rozvíření. *Názor ale může být opačný. Je jedno, jestli je někdo vyděděn z konkrétního důvodu, nebo jen vyděděn*³⁹. Na tomto institutu již jisté stigma lpí (ostatně, kdyby ne, mělo by vydědění čistě administrativní charakter a v podstatě by celá ochrana nepominutelných dědiců nemusela existovat). Tento institut tak má zejména sloužit v případech, kdy jak vyděděný, tak zůstavitel oba o důvodech vědí, ale nechťejí na ně konkrétně poukazovat. Pokud tento důvod není konkrétně vysloven, může se vyděděný domáhat svého zákonného dílu. Pokud mu nebude zákonný důvod pro vydědění prokázán, bude se domáhat dokonce úspěšně. Zákon zde do určité míry staví jak na uvážlivosti vyděděného, který by si měl rozmyslet, zdali bude něco namítat a případně tak riskovat vyjevení svého činu, tak i jakousi připravenost zůstavitele. Ten by totiž při tomto projevu měl myslet na nejhorší, a například uložit do úschovy dokumenty potřebné k bezpečnému prokázání svých důvodů. Vydědění musí být provedeno stejným způsobem, jako pořízení závěti.

Německé právo je v tomto ohledu o něco přísnější. Důvody pro vydědění jsou podobné, blíže specifikovány v § 2333 BGB. Hlavními důvody zde jsou zejména útok na život zůstavitele či jeho nejbližších (manžel, dítě), dále pak ostatní druhy trestné činnosti směřující proti těmto osobám. Dalším důvodem je zanedbání péče vůči zůstaviteli. Posledním důvodem je pak pravomocné odsouzení za úmyslný trestný čin po dobu alespoň jednoho roku nepodmíněně, či pobyt v jiném zařízení podobného

---

³⁹ KOLMAN, Petr. Vydědění dnes a dle nového občanského zákoníku (NOZ). Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 29. 11. 2013. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vydedeni-dnes-a-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-noz#ftn12>

charakteru (psychiatrická léčebna či pobyt v léčebně závislosti), díky čemuž je dědicův vztah k zůstavitelovým statkům stane nepřístojným. Tato definice je mnohem přesnější, než česká a nechává jen málo prostoru pro pochyby. Na druhé straně ale záleží na nastavení německého trestního práva a jeho postoji vůči jednotlivým trestným činům (hranice trestu jeden rok se může aplikovat i na lehčí trestnou činnost). Ovšem jedná se o právo zůstavitele, proto pokud bude považovat i čin, za nějž byl dědic odsouzen třeba k deseti letům vězení za nedostačující důvod pro vydědění, nikdo ho k tomuto kroku nenutí. Vydědění musí být provedeno formou podobné závěti. V německém právu je ovšem nutné, aby důvod pro vydědění v takovém prohlášení nejen byl uveden, ale v době pořízení závěti byl a trval. V případě posledního důvodu, tedy spáchání trestného činu musí být v době pořízení skutek spáchán, a musí být uveden důvod nepřipustnosti podílu dědice na zůstavitelových statcích. Důvod pro vydědění musí prokázat ten, kdo vydědění uplatňuje (tedy pravděpodobně ostatní dědici). Toto německé pojetí mi přijde bližší, zejména proto, že se tak lze vyhnout nepříjemnostem s prokazováním v případě neuvedení důvodu. Důvod je zde jasně uveden a prokázán. Pokud si svůj akt zůstavitel rozmyslí, může vyděděnému odpustit, čímž se vydědění stane neplatné.

Rakouské právo má podobné důvody pro vydědění jako právo české, uvedené v § 768 ABGB a následujících. Opět se jedná o zanedbání péče o zůstavitele, s tím, že z tohoto důvodu mohou být vydědění i rodiče i manžel. Dále se jedná o pravomocné odsouzení ze spáchání trestného činu po dobu dvaceti let či doživotí, což je mnohem benevolentnější než úprava německá, ovšem také poměrně konkrétní. Zde zároveň o zvrhlosti povahy nemůže být pochyb, neboť jen málokterý stát (obzvláště v Evropě) by dával takové tresty za lehkou trestnou činnost. Dalším důvodem je pak trvalé vedení nezřízeného života. Posledním důvodem pro vydědění pak jsou důvody uvedené pro zákonnou nezpůsobilost. Příčina vydědění musí být prokázána, byť nemusí být přímo uvedena. Důkazní břemeno pak leží na ostatních dědících. I zde je možné činy vedoucí k vydědění prominout, je ale potřeba užít stejné zákonné formy, jako při pořízení závěti.

České právo upravuje i možnost vydědění z důvodu žití marnotratného života plného dluhů. Důvod je zcela zřejmý, zůstavitel má strach, aby jeho statky budoucí dědic velmi rychle nezlikvidoval s tím, že na potomky dědice by nezbylo nic. Je zde tak možnost takto marnotratného dědice přeskočit a odkázat dědictví rovnou dědicovým

potomkům. Podobnou úpravu obsahuje jak německá úprava ⁴⁰(§ 2338 BGB), tak i rakouská (§ 773 ABGB). V případě, že by tento dědic děti neměl, jistě se zde nabízí důvod pro vydědění, že trvale vede nezřízený život, neboť dle mého názoru marnotratnost a s ní související dluhy do této kategorie spadají.

2.10 Vedlejší doložky v závěti

2.10.1 Úvod k vedlejším doložkám

Primárním účelem závěti je uspořádat vztahy po zůstavitelově smrti. To však není vždy možné jen za pouhého konstatování, kdo dostane či nedostane jaký majetek. Někdy je účelné k pořízení pro případ smrti připojit jiné doložky, kdy například nakládání s určitým majetkem upřesníme. Ostatně, ani za života není nutné se omezit jen na prosté převody majetku, je zde mnoho institutů, které i bez daného převodu mohou napomoci k plnému využití (například práva z věcných břemen). Standardní občanské zákoníky možnosti jak upřesnit svou vůli po smrti dávají. Z českého práva tato možnost vymizela v roce 1950, zákonem č. 141/1950 Sb., kdy takovéto podmínky připojené k závěti ztratily právní důsledky. Argumenty pro tento zásadní krok byly vesměs související s tehdejší neochotou akceptovat autonomní vůli zůstavitele, navíc ještě nejen za jeho života, ale dokonce i po jeho smrti. Pochopitelně je hrozba, že dědic tímto způsobem může dostat příliš velké množství podmínek, navíc dosti obtěžujících, ale i na takovéto svévolné příkazy zákon pamatuje. Možnost připojit takové doložky neuvedl ani zákon 40/1964 Sb. Občanský zákoník, ani jeho novely po roce 1989. Jediným takto možným příkazem byl dle §484 ⁴¹ příkaz k započtení toho, co bylo dědici darováno ještě za života zůstavitele. Možnost připojit tato vedlejší ustanovení se ale na základě myšlenky, že *zůstavitel nakládá se svým majetkem a tudíž by měl být omezen co nejméně*⁴² do nového občanského zákoníku vrací.

---

⁴⁰ Zde je navíc možnost stanovit správce majetku, který zabrání likvidaci majetku ze strany marnotratníka

⁴¹ Česká Republika, Zákon číslo 40 ze dne 26. února 1964, Občanský zákoník, In: Sběrka zákonů Sběrka zákonů Československé socialistické republiky, 1964, částka 19, ve znění pozdějších předpisů, §484

⁴² ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., důvodová zpráva k § 1551 až §1552, str. 639.

*Tímto způsobem je tedy zůstavitelovi umožněno uvést v závěti podmínku, příkaz, nebo doložení času.*⁴³ Zákon pamatuje i na ochranu dědiců. Pokud by tyto vedlejší doložky měly směřovat k svévolnému zjevnému obtěžování dědiců či odkazovníků, případně dokonce odporovat veřejnému pořádku, nebude se k takové doložce přihlížet. Setkáváme se zde s poměrně neurčitou definicí, kterou bude muset postupně přesněji určit praxe. Může totiž být poměrně obtížné určit, kde je hranice svévolného obtěžování. Zejména pokud by se jednalo o doložky zasahujících do základních práv a svobod. Jak například naložit s podmínkou, která mě nutí přizpůsobit mé náboženské přesvědčení (kupříkladu - musíš chodit každou neděli do kostela - pro křesťana bezproblémové, pro muslima už hůře)? Dle listiny základních práv a svobod *je svoboda náboženství zaručena*⁴⁴. Je tedy možné toto do určité míry považovat za porušení veřejného pořádku? Vždyť dědice nenutí změnit vyznání, na druhou stranu může dědici být krajně nepříjemné muset navštěvovat svatostánek jiné víry. Jednalo by se tedy o nadměrné svévolné obtěžování? Jistě by bylo nutné vzít v potaz i osobu zůstavitele. Pokud bude silně věřící křesťan, je jeho myšlenka do určité míry pochopitelná, ovšem měl by pamatovat i na osoby dědiců a odkazovníků a svou vůli jim do určité míry přizpůsobit. Praxi a zejména tu soudní zde čeká jistě obtížné rozhodování kam až s tímto staronovým institutem zajít, co vše ještě povolit a co už zakázat. Samozřejmě, vždy je tu možnost dědictví prostě odmítnout, ovšem je jistě nespravedlivé muset být donucen ho odmítat jen kvůli takovéto podmínce. Samozřejmě tato úvaha jde do extrému. Hlavní význam tohoto institutu je spíše doplnění nakládání s majetkem po zůstavitelově smrti. Je kupříkladu zcela správné, že může dát dědicům za úkol starat se o jeho hrob, či povolit nějakému rodinnému příslušníkovi bezplatnou rekreaci na zděděném pozemku. Je však třeba zajistit, aby nebyl institut zneužíván k trápení případných dědiců či odkazovníků, což může být vzhledem k poměrně nekonkrétní definici obtížné. Konkretizaci dostaly vedlejší doložky týkající se manželství. *Nelze tak někoho nutit, aby uzavřel, neuzavřel, zrušil, či setrval v manželství. Je ovšem možné*

---

⁴³ Česká republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky, 2012, částka 33. §1551 odst. 1

⁴⁴ Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, s. 17-23. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=22426>>. ISSN 1211-1244.

*zřídít někomu právo na dobu než manželství uzavře.*⁴⁵ I zde je třeba zamyslet se nad konkrétním dopadem. Užití takového zřízení práva je jistě pochopitelné kupříkladu při odkázání malého bytu. Dokud nebudeš ženatý, bydlíš si v něm, ale po svatbě ho uvolníš, nastěhuješ se do většího a uvolníš tento menší byt jinému příbuznému, který ho využije. Na druhou stranu je i tento institut zneužitelný, protože může v zásadě pasivně ovlivňovat vstup do manželství. Sice mi není přímo přikázáno neuzavírat manželství, ale vím, že pokud manželství uzavřu, přijdu o odkázané právo. I zde bude muset praxe vydefinovat, jak daleko může zůstavitel ve své vůli zajít (kupříkladu cestou omezení velikosti podílu, kterým by taková podmínka byla svázaná). Nakonec se zcela logicky nepřihlíží k nesrozumitelné vedlejší doložce.

2.10.2 Podmínka

Podmínkou lze podmínit vznik, změnu, nebo zánik práv. Nejinak je tomu v případě dědického práva. Základní dělení je na podmínku odkládací a podmínku rozvazovací. Odkládací určuje, že splněním podmínky dané právo vznikne. Splněním podmínky rozvazovací pak právo zaniká.⁴⁶ Splnění těchto podmínek v případě vedlejších doložek v závěti je však nutné dát do souvztažnosti s okamžikem dědění, respektive zůstavitelovou smrtí. Proto jsou v části o dědickém právu určeny některé konkretizace. Pokud podmínka směřuje k jednání, které může být opakováno, je pak nutné toto jednání po smrti zůstavitele zopakovat znovu, i přes to, že ho před smrtí zůstavitele dědic či odkazovník opakoval byť i několikrát. Z nutnosti tohoto opakování ale zůstavitel může dědice či odkazovníka vyvázat, pokud tak projeví svou vůli⁴⁷. Pro nabytí toho, co bylo zůstavěno s odkládací podmínkou je třeba, aby osoba jíž bylo takto zůstavěno přežila zůstavitele a byla způsobilá dědit⁴⁸. Toto ustanovení zjevně poukazuje na fakt, že podmínka je poměrně dosti osobní záležitost, proto tedy není možné, aby za mě danou podmínku splnil někdo jiný. Jedná se o logické vyústění. Pokud bude můj

---

⁴⁵ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33. §1552

⁴⁶ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33. §548

⁴⁷ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33. §1561

⁴⁸ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33. §1562

otec chtít, abych dokončil studium, těžko ho bude zajímat, že ho dokončí jiní nástupci, kteří by mohli místo mě na uvolněný podíl nastoupit. Mohou se tak v závěti objevit oba druhy podmínek. Za typickou by se tak dala samozřejmě považovat podmínka například dosažení určité formy vzdělání (například promoce na vysoké škole) jako podmínka odkládací, či na druhé straně nutnost setrvat v rodinné společnosti, jako podmínka rozvazovací. Opět bude nutné vymezit kam až zůstavitel může ve své vůli zajít a které podmínky už budou příliš obtěžující, jelikož na tento druh vedlejšího ustanovení pochopitelně dopadá § 1551 odst. 2 Nového občanského zákoníku. V případě, že rozvazovací podmínka je nemožná, nepřihlíží se k ní. Pokud je nemožná podmínka odkládací, celé takovéto ustanovení je neplatné a dědic či odkazovník se vůbec povolávat nebude.⁴⁹ Tento závěr je opět poměrně snadno pochopitelný. Pokud je nemožná rozvazovací podmínka, jejíž splnění má mé zůstavené právo efektivně ukončit, znamená to, že vlastně tímto způsobem ukončeno být nemůže, protože taková podmínka je nesplnitelná. Naproti tomu pokud nikdy nemohu splnit podmínku odkládací, jejímž splněním vlastně teprve zůstavené právo získám, nikdy toto právo získat nemohu, proto je nesmyslné takového dědice či odkazovníka vůbec povolávat. Nemožnost plnění je obecně důvod pro neplatnost právního jednání⁵⁰. Jedná se však o kategorii objektivní, tedy musí být objektivně nemožné takto plnit (klasicky uváděný případ je přinést modré z nebe). Pokud se jedná jen o subjektivní důvod, plnění není považováno za nemožné a dědic by se měl co nejvíce pokusit takovou nemožnost odstranit, aby ji poté mohl splnit.

2.10.3 Doložení času

Doložení času je v zásadě modifikovaná podmínka, kdy k naplnění této podmínky dojde uplynutím určitého časového okamžiku. Je možné samozřejmě kombinovat obě varianty, určit tedy od kdy je dané právo dědice⁵¹ (jako modifikace odkládací podmínky - použitelné jako odklad, kdy právo nebude dědici svěřeno hned po

---

⁴⁹ Česká republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky, 2012, částka 33. §1563

⁵⁰ Česká republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky, 2012, částka 33. §580 odst. 2

⁵¹ Dies a quo

zůstavitelově smrti) tak i do kdy dědici dané právo svědčí⁵² (jako modifikace rozvazovací podmínky - dědici takové právo pak bude svědčit jen do uplynutí takového času). Pokud je dosažení takového času nejisté⁵³, považuje se tato vedlejší doložka za podmínku, i kdyby třeba na první pohled časově působila (například dosažení určitého věku jistě působí jako časový úsek, ale takového věku dědic dosáhnout nemusí. Pokud se ale v modifikaci na tento požadavek použije konkrétní datum dosažení takového věku, je nepochybné, že tento den jednou uplyne, tedy se jedná o platné doložení času). Pokud je čas určen tak, že by nikdy nastat nemohl, posuzuje se takové doložení jako nemožná podmínka. Pokud došlo jen k pouhému očividnému zmyšlení se, určí se taková chvíle podle pravděpodobné vůle zůstavitele (typicky časový úsek, který sice oficiálně neexistuje - například 30. února - ale dá se z něj odvodit, že chtěl zůstavitel vyjádřit konec února). Zajímavé je jistě také naložení s dědictvím do splnění či po splnění specifických podmínek. *Pokud byla doložena počáteční doba trvání práva, připadne až do uplynutí určené doby toto právo buď dalším povoláním dědicům, nebo dědicům zákonným, pokud nebyli žádní jiní dědici povoláni. Podobně se postupuje v případě doložení doby konečné. Po uplynutí této doby dědictví opět připadá ostatním obmyšleným dědicům, popřípadě dědicům zákonným, pokud takoví dědici v závěti uvedeni nejsou.*⁵⁴ Je pamatováno i na ochranu následných dědiců, proto má k zůstaveným právům přední dědic pozici poživatele, z čehož plyne například omezení ke zcizování daných práv. Také se bere v potaz povinnost podílet se i na zůstavitelových dluhách, proto pokud dědic dané právo nabude, musí se poměrně podílet i na těchto závazcích.

2.10.4 Příkaz

Příkazem zůstavitel nakazuje dědici, aby něco vykonal, opomenul či strpěl. Jedná se v zásadě o modifikovanou rozvazovací podmínku, kdy při jejím nesplnění pozbývá dědic nárok na dědictví. Konkrétním druhem příkazu pak je odkaz, kdy je dědici přikázáno vydat nějaký předmět. Je nutné odlišovat projev vůle směřující k

---

⁵² Dies ad quem

⁵³ Dies incertus an

⁵⁴ ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., důvodová zpráva k § 1564 až §1566, str. 644.

tvorbě příkazu od prostého vyjádření se (spíše formou doporučení) k případnému užití věci. Je tak vhodné příkaz formulovat pečlivě (nejlépe slovy příkazují aby...). Pokud totiž neplyne ze zůstavitelova určení účelu využití zanechané pozůstalosti zároveň povinnost takto tyto věci využít, nebude takový projev právně závazný. Pokud zůstavitel nevyjádří jinou vůli, je možné příkaz splnit i jen přibližně (pokud není přesné splnění možné), či dokonce vůbec, pokud nelze splnit ani přibližně. Zákon pamatuje i na ochranu dědice před příliš přísnými příkazy v podobě jejich dlouhodobosti a jejich omezovací síly. *Pokud je tak v příkazu určen zákaz zcizení (což lze považovat za velice silný zásah do vlastnického práva), musí být takový příkaz jen na přiměřenou dobu a zároveň být odůvodněn vážným zájmem hodným právní ochrany, jinak může soud určit, že se k takovému příkazu nepřihlíží.*⁵⁵ I zde je samozřejmě do budoucna nutné vymezit jaký zájem je hodný ochrany a jaký již není (je jistě nepříjemné prodávat majetek, který je v rodině po několika generacích, ale někdy není jiného zbylí a úplně tomuto zamezit, tím vlastně sice zůstavitel uplatňuje své právo svobodně rozhodnout o svém majetku, ovšem dost zásadně tím omezuje to samé právo budoucího vlastníka). Dalším důležitým aspektem je otázka, kdo se vlastně splnění příkazu bude domáhat. Zcela logicky to v první řadě budou osoby, jimž je příkaz ku prospěchu. Dále je ovšem možná možnost zůstaviteli stanovit další osoby, které splnění zajistí (buď vykonavatel závěti jako celku, nebo osoba povoláná k zajištění přímo a jen daného příkazu). Pokud se v závěti objeví příkazy směřující ku prospěchu více osob bez bližšího určení (například chovanci tohoto dětského domova), je k vymáhání příkazu oprávněna právnická osoba oprávněná chránit zájmy těchto osob (v mém příkladu tedy dětský domov). Nakonec směřuje-li příkaz k veřejnému prospěchu, může splnění příkazu vymáhat i orgán veřejné moci. V praxi nejspíš bude volit dle typu daného příkazu, či dle blízkosti k dědici.

2.10.5 Vykonavatel závěti a správce pozůstalosti

Výkon poslední vůle jistě není jednoduchá záležitost, navíc zákon umožňuje mnoho možných institutů, kdy se má vyhovět této zůstavitelově vůli, i když třeba není úplně přesně vyjádřena. Proto je zcela pochopitelné, že si zůstavitel může přát, aby jeho

---

⁵⁵ Česká republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky, 2012, částka 33. §1569 odst. 2

poslední vůli vykonal někdo, komu plně důvěřuje a kdo zůstavitele dobře znal, tudíž chápe, jak chtěl zůstavitel svou vůli vlastně projevit. Proto zákon umožňuje v závěti určit vykonavatele závěti. Ten má právě za úkol s co nejlepším vědomím a svědomím, s péčí řádného hospodáře a řádně vykonat zůstavitelovu vůli. V případě, že je taková osoba určena, soud jí o tomto vyrozumí. Pokud se na tuto funkci vykonavatel necítí, může z ní odstoupit s tím, že toto odstoupení je účinné s doručením soudu.

Zatímco vykonavatel závěti dbá na splnění poslední vůle zůstavitele, majetek, který se bude postupně řešit musí dále plnit své funkce. Továrna se jistě nezastaví kvůli smrti jejího majitele. Proto pro majetkovou správu lze povolát správce pozůstalosti. Buď je jím automaticky vykonavatel závěti, či jiná osoba v závěti určená. Taková osoba ovšem může být povolána jen listinou ve formě veřejné listiny. Své funkce by se měl ujmout poté, co se dozví o zůstavitelově smrti (předpokládá se, že o tomto zřejmě správce ví dopředu a jeho povolání nebude překvapením), popřípadě ho o tom vyrozumí soud. Pokud je povolán i vykonavatel závěti, řídí se správce jeho pokyny. I správce pozůstalosti může odstoupit za stejných podmínek jako vykonavatel závěti.

Obě tyto funkce mohou být vykonány i za odměnu, pokud tak zůstavitel v závěti určil. Zároveň pokud by některý z takto určených osob hrubě porušovala své povinnosti, může je soud odvolat i bez návrhu. Jejich funkce jinak standardně končí splněním jejich povinností, kdy závěť je vykonána a obmyšlené osoby si svůj majetek již spravují sami.

2.10.6 Komparace se zahraničím

Německé právo vedlejší doložky také připouští, jeho koncepce je však rozdílná. V § 2074 BGB a následujících je tak připuštěno stanovení podmínek, jak odkládacích, tak rozvazovacích. Příkaz, oddělený jako v českém právu se zde nevyskytuje. Vzhledem k faktu, že jak zmiňuji výše, příkaz je v zásadě modifikovaná rozvazovací podmínka toto chápu. Pokud bude zůstavitel chtít do posledního pořízení příkaz vložit, může formulovat takovou podmínku, která bude vyhovovat. Doložení času se zde nevyskytuje vůbec, což mi přijde rozumné. Obdobná situace platí i v případě doložení času, opět se jedná o modifikaci podmínek, proč jim tedy vyhrazovat zvláštní ustanovení, která navíc z velké části kopírují ustanovení obecná. Podobně, jako v právu českém platí zákaz podmínek směřujících k zasnubám či uzavření manželství.

Rakouské právo pak k vedlejším doložkám v závěti přistupuje v § 695 a následujících ABGB podobně, jako právo české. Připouští je, dělí je na podmínku, příkaz, doložení času (byť samo zmiňuje jejich podobnost) a konkrétní úprava je podobná české. Je zde však jeden velký rozdíl. Dle rakouského práva lze uložit podmínku směřující k uzavření manželství, pokud se tato podmínka týká ovdovělé osoby s dětmi (jinak se považuje za nepřiloženou). Obecný zákaz uzavřít manželství nelze, lze však připojit zákazy směřující k uzavření sňatku s konkrétními osobami. Tento alespoň pro mě překvapující fakt je možná způsoben *stářím ABGB, kdy je stále schopen fungování, avšak některá ustanovení jsou obsolentní a jistě by zasloužila změnu.*⁵⁶

---

⁵⁶ DVOŘÁK, Jan a Karel MALÝ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 196-202. ISBN 9788073577537.

3. Dědická smlouva

3.1 Obecný úvod do dědické smlouvy, její zařazení

Dědická smlouva je v českém dědickém právu institut staronový. Vyskytoval v něm do 50. let 20. století, kdy byl tehdejší nově přijatým občanským zákoníkem odstraněn. Nový občanský zákoník se k tomuto institutu vrací a inspiruje se zejména občanským zákoníkem švýcarským. Zásadním rozdílem oproti základnímu institutu dědického práva - závěti - je vícestrannost dědické smlouvy. Zatímco závěť, jakožto jednostranné právní jednání může zůstavitel libovolně za života měnit či dokonce úplně odvolat, u dědické smlouvy, podobně jako u ostatních smluv je třeba ke změně, vzniku i zániku oboustranného konsenzu. Další zvláštností je, že dědickou smlouvu lze sjednat i za úplatu, a to jak v podobě jednorázové platby tak i platby charakteru renty. Vzhledem k jeho smíšené povaze je tento institut různými zákoníky řazen na různá místa. V některých případech je řazen mezi ustanovení o právu dědickém (například německý BGB - ustanovení § 2274 a následující, švýcarský ZGB - ustanovení čl. 512 a následující), v některých pak mezi smlouvy jakožto zvláštní smluvní typ (například rakouský ABGB - § 1249 a následující, byť ji zmiňuje i v části práva dědického - § 602, kde odkazuje na úpravu v části o smlouvách). Český občanský zákoník řadí tuto smlouvu mezi ustanovení o právu dědickém, tedy Část třetí - absolutní majetková práva, Hlava III - dědické právo, Díl 2 - pořízení pro případ smrti, Oddíl 3 - dědická smlouva. *Systematicky je tedy mezi pořízení pro případ smrti řazena na druhé místo za závětí, což zákonodárce vysvětluje tak, že s největší pravděpodobností se bude institut závěti využívat častěji, avšak co do právní síly stojí dědická smlouva před závětí.*⁵⁷ Dle mého názoru tomu tak opravdu bude. Domnívám se, že si zůstavitelé rádi ponechají možnost pořízení pro případ smrti libovolně měnit a zbytečně se nebudou svazovat, čímž dědická smlouva zůstane mezi méně užívanými instituty. Je však otázkou, jak moc je bude přitahovat možnost uzavřít dědickou smlouvu za úplatu, protože právě tohle je dle mého názoru jedna z velice lákavých vlastností tohoto institutu.

---

⁵⁷ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1476

3.2 Náležitosti osob uzavírajících dědickou smlouvu

Vzhledem k závažnosti institutu je základní požadavek, aby osoby uzavírající dědickou smlouvu byly plně svéprávné (tedy zletilé a bez omezení svéprávnosti). K požadavku na plnou svéprávnost existuje výjimka. *Kdo byl ve svéprávnosti omezen pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů nebo chorobnou závislost na hráčské vášni představující závažnou duševní poruchu, může pořídit dědickou smlouvou jen o majetku, o němž je způsobilý pořídit závěť. Z tohoto majetku se počítá čtvrtina vyhrazená pořízení podle jeho zvlášť projevené vůle.*⁵⁸ Z tohoto omezení tedy vyplývá, že taková osoba může uzavřít dědickou smlouvu o třech osminách své pozůstalosti (závěť může pořídit o jedné polovině a z této poloviny musí zůstat volná další čtvrtina). Lidé s omezenou svéprávností z jiného důvodu také mohou uzavřít závěť (za podmínek uvedených výše), v tomto případě je k uzavření či změně nutný souhlas opatrovníka. Dalším omezením je, že tuto smlouvu lze uzavřít jen osobním jednáním, není tedy možné uzavírat ji v zastoupení (podobně jako sepisování závěti, i zde musí být vůle projevena osobně).

Dědická smlouva uzavíraná mezi manžely má pak několik zvláštností. V takové smlouvě se manželé mohou povolát navzájem (na rozdíl od standardního postupu, kdy jedna strana zůstává a druhá strana přijímá). Zároveň je možné takovou smlouvu uzavřít i před vznikem manželství mezi snoubenci, avšak tato smlouva nabude účinnosti až po vzniku manželství.

Německý civilní kodex se k problematice náležitostí osob uzavírajících dědickou smlouvu v § 2274 a následujících se BGB staví obdobně. Smlouvu lze uzavřít jen osobně a jen v případě, že má daná osoba plnou způsobilost uzavřít závěť. V tomto případě je ovšem poskytnuta úleva v případě, že smlouvu uzavírají mezi sebou manželé. V takové situaci pak lze smlouvu uzavřít i s omezenou svéprávností, avšak jeho zástupce s tím musí vyslovit souhlas. Tato ustanovení se pak přiměřeně použijí i na snoubence.

---

⁵⁸ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1585 odst. 2

Rakouský občanský zákoník k této problematice přistupuje jinak. Dle § 1249 ABGB lze dědickou smlouvu uzavřít jen mezi manžely. Dále je pak přítomna ochrana omezeně svéprávných, kdy mohou přijmout v dědické smlouvě neškodnou pozůstalost avšak ke slíbení vlastní pozůstalosti je třeba souhlasu soudu. V případě že tak neučiní, bude slib platný formou závěti (tedy ji zůstavitel může měnit či rušit).

V případě omezení osob mi přijde rozumné umožnit tuto smlouvu uzavírat jen v okruhu příbuzných. Rakouská úprava je možná a příliš strohá a určitě by nebylo na škodu rozšířit takový okruh i na jiné příbuzné, zejména pak ty v řadě přímé. Avšak s možností uzavírat dědickou smlouvu s jakýmkoliv osobami nesouhlasím. Dědická smlouva je vážný krok, kdy se zůstavitel de facto zbavuje možnosti o svém majetku dále pořízovat bez souhlasu druhé strany této smlouvy. Jak ve svém článku uvádí Mgr. Elšík, *existuje zde i možnost zneužití dědické smlouvy různými obskurními firmami půjčujícími peníze a využití dědické smlouvy jako jistou formu nepřiměřeného úroku.*⁵⁹ Zároveň se ztotožňuji s názorem, že právní vědomí a etika Švýcarů, popřípadě Němců je na vyšší úrovni než v České republice. Někdy mě až překvapí, jaké základní chyby jsou lidé schopni dělat (například nečtení smluv, půjčky i s přemrštěnými úroky od téměř lichvářských společností, atd.). Bohužel, častými oběťmi těchto praktik jsou právě staří lidé, proto se obávám, že i dědická smlouva může být nově využívána k podobné činnosti. Tím pochopitelně neříkám, že i v případě omezení možnosti uzavřít takovou smlouvu na blízký rodinný kruh nemůže dojít k takto stinným praktikám, ovšem předpokládám, že šance je mnohem nižší. Jak tomu bude ve skutečnosti pochopitelně ukáže až praxe, jsem však v tomto ohledu spíše skeptický.

3.3 Formální náležitosti uzavření dědické smlouvy

Dalším z omezení co se uzavírání dědické smlouvy týká je nutnost dědickou smlouvu uzavřít formou dědické listiny. Je to jedno z pravidel, které by mohly vést k faktu, že se omezí možnost zneužívání tohoto institutu, o kterém mluvím v předchozí kapitole. Veřejná listina za současné právní úpravy znamená notářský zápis a notář může případným zájemcům o dědickou smlouvu poskytnout cenné rady či případně

---

⁵⁹ ELŠÍK, Petr. Několik úvah k dědické smlouvě obsažené ve vládním návrhu nového občanského zákoníku. Ad Notam. roč. 2011, č. 5, s. 7-8.

navrhnout jiný způsob řešení pozůstalosti (zejména závět'), případně varovat před důsledky plynoucími z uzavření této smlouvy. Dále také forma veřejné listiny poskytuje i určité obsahové záruky, vzhledem k tomu, že ji vypracovává odborník. Vzhledem k nutnosti uzavírat dědickou smlouvu osobním jednáním a její povaze smlouvy je potřebné i ke změně jak přítomnost, tak i souhlas obou stran, tedy by i vydání mělo proběhnout za přítomnosti obou stran (ačkoliv tak zákon přímo neuvádí). Pokud však nejsou splněné formální podmínky dědické smlouvy, *zůstane platná jakožto závět'*⁶⁰.

Německá úprava formálních náležitostí je podobná české, byť některé otázky jsou rozebrány podrobněji. Dědickou smlouvu tak lze uzavřít také jen formou notářského zápisu a to jen v přítomnosti obou stran, avšak je přímo řečeno, že lze jak závět' notáři přímo sdělit, tak ale i odevzdat již vytvořený dokument a to v rozpečetěné či zapečetěné podobě (pravděpodobně pak ale obě strany musí stvrdit, že s obsahem uvnitř souhlasí a že se skutečně jedná o dědickou smlouvu uzavřenou mezi nimi). Dále je pak možné mezi manžely dědickou smlouvu spojit s předmanželskou smlouvou řešící dělbu majetku po vzniku a za průběhu manželství.

Rakouské právo požaduje to, aby dědická smlouva byla uzavřena v písemné podobě, s náležitostmi písemné závěti. *Zákon o notářských zápisech (Notariatsaktsgesetz - NZwG) však připojuje podmínku, že svatební smlouvy musí mít formu notářského zápisu (§1 odst. 1 písmeno a NZwG) s tím, že dle Notářského řádu (Notariatsordnung) je dokonce nutná přítomnost dvou svědků, případně s možností toto nahradit dalším notářem (§56 NO).*⁶¹

3.4 Ochrana smluvních stran, případně dalších dotčených

Základní ochranou stran při uzavírání dědické smlouvy je ustanovení zakazující uzavřít dědickou smlouvu o celé pozůstalosti. Čtvrtina pozůstalosti tak musí zůstat nezatížena (s výjimkou výše uvedenou v případě osoby omezené na svéprávnosti z

---

⁶⁰ Nový občanský zákoník. [online]. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/dedicke-pravo/konkretni-zmeny/dedicka-smlouva/>

⁶¹ AICHER, Josef a Peter RUMMEL. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit IPR-Gesetz, Ehegesetz, Mietrechtsgesetz, Wohnungseigentumsgesetz, Landpachtgesetz, Konsumentenschutzgesetz, Produkthaftungsgesetz, UN-Kaufrecht : in zwei Bänden*. 2., neubearbeitete und erw. Aufl. Wien: Manz, 1990-1992, s. 117. ISBN 32140441762.

důvodu závislosti na alkoholu a jiných omamných látkách či hráčské vášni, v tomto případě sice také zůstává toto pravidlo zachováno, avšak taková osoba může smlouvu uzavřít jen o polovině pozůstalosti, z níž právě čtvrtina musí zůstat nezatížená). O zbytku tak může zůstavitel volně rozhodovat v závěti, a pokud chce smluvnímu dědici zůstavit i zbytek, musí tak učinit právě formou testamentu.

Standardní ochrana je poté poskytnuta dědicům, kterým náleží nepominutelný díl. Avšak je zde možnost, aby se takoví dědici svého dílu zřekli. V případě, že smluvní dědic nedědí, toto zřeknutí pozbývá na účinnosti.

Další z ochran, tentokrát zůstavitele, je ustanovení upravující možnost převést povolané straně své právo na dědictví na někoho jiného. Pokud ve smlouvě není ujednáno jinak, je toto zakázáno. Vzhledem ke smyslu dědického práva, tedy zejména převodu hodnot na osobu, kterou zůstavitel považuje za hodnou nabytí jeho pozůstalosti je toto ustanovení více než logické. V případě, že by mohl povolaný se svým právem na dědictví nakládat dle libosti neexistovala by pro zůstavitele jakákoliv jistota v tomto směru. Pokud však chce, může zůstavitel takový postup výslovně povolit, není tedy omezena jeho možnost projevit svou vůli.

V neposlední řadě je i do určité míry chráněn i povolaný dědic a to více způsoby. Dědická smlouva obsahuje závazek zůstavit povolanému pozůstalost, a tento povolaný ji přijímá. Není tedy možné zasahovat zůstaviteli do jeho nakládání s majetkem za jeho života. Tímto pochopitelně mohou vzniknout nepříjemné situace, kdy je uzavřena dědická smlouva o určitém majetku, avšak do smrti zůstavitele se tento majetek velice zúží popřípadě jinak změní. Proto je pochopitelná snaha o jistou ochranu druhé smluvní strany, která by za určitých okolností byla nucena přijmout takto předlužené dědictví.

Jedním prvkem ochrany je možnost dědictví nepřijmout. *Ani smluvní dědic, který přijal povolání k dědictví není zbaven práva jakéhokoliv dědice dědictví odmítnout.*⁶² Toto ustanovení mi připadá do určité míry kontroverzní. Na jedné straně

---

⁶² ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., důvodová zpráva k § 1582-1585, str. 649

plně chápu ochranu dědice, který nemusí nutně přijmout pro něj nevýhodné dědictví, na druhé straně to však podle mého názoru do určité míry popírá smysl dědické smlouvy, alespoň z pohledu zůstavitele. Primárním smyslem tohoto institutu je podle mého názoru zejména snaha o větší jistotu obou stran. Dědic si může být do určité míry jistý, že majetek zdědí, na druhé straně zůstavitel by jistě chtěl mít jistotu, že jeho majetek zdědí právě osoba uvedená v dědické smlouvě. Toto může být právě narušeno faktem, že dědic odmítne. Avšak při porovnání obou možností je jistě důležitějším zájmem ochrana dědice, pro kterého by nutné přijetí předluženého dědictví mohlo být likvidační.

Druhým způsobem ochrany je pak vůbec snaha předejít výrazným změnám na dědictví uvedeného ve smlouvě. V tomto případě proti sobě stojí zájem a právo zůstavitele nakládat se svým majetkem jak se mu zlíbí (jeden ze základních prvků vlastnického práva) proti zájmu druhé smluvní strany získat to, na čem se domluvili. V tomto případě je dána přednost svobodě nakládání pro zůstavitele s některými omezeními. Pokud zůstavitel učiní pořízení pro případ smrti, či darovací smlouvu zřejmě neslučitelnou se smlouvou dědickou, může se zůstavitel domáhat relativní neúčinnosti těchto právních jednání, což je obdoba odporovatelnosti ze staré právní úpravy. Otázku kam až sahá zřejmá neslučitelnost bude muset vyřešit praxe, případně judikatura, *je například otázkou, jestli bude snaha takto omezit i dary pro charitativní organizace.*⁶³ V tuto chvíli se za takové dají s určitostí považovat jen jisté extrémní, *například ustanovení univerzálního sukcesora v závěti, či darování celého majetku.*⁶⁴

Nakonec je pamatováno i na možnost předat majetek již za života. Za takových okolností je možnost o předaném majetku pořídit soupis formou veřejné listiny. Pokud by takto zůstavitel nepřevodil všechnen majetek, či by později získal majetek další, bude se dědická smlouva týkat jen majetku takto sepsaného, pokud není ve smlouvě uvedeno jinak. K této situaci je ustanovena i jistá ochrana zůstavitele. Pokud je dědická smlouva sjednána za úplatu, majetek je převeden již za života, ale smluvní dědic z důvodu své

---

⁶³ DOBEŠOVÁ, Lenka. Dědická smlouva, aneb "staronový dědický titul". *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2012, č. 3, s. 292-298.

⁶⁴ VERLAG DASHÖFER. Nový občanský zákoník s komentářem, § 1588 odst. 2, [online]. 2014 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: http://www.infoportal.cz/noz/onb/89-2012-sb-zakon-obcansky-zakonik-uniqueidOhwOuzC33qe_hFd_-jrpTij1g8H5dwqGFLh3QjA-cxQCD-vMUnwPlw/

smrti nedědí, přejdou práva i povinnosti z dědické smlouvy na dědice smluvního dědice, pokud není uvedeno jinak.

Rakouské právo upravuje tuto problematiku obdobně jako právo české (byť s ohledem na fakt, že dědickou smlouvu mezi sebou mohou uzavřít jen manželé). I zde je tedy nemožné převést právo na dědictví na jinou osobu (ovšem zde bez možnosti upravit ve smlouvě jinak). Dále pak není druhá strana omezena v nakládání se svým majetkem za života dle libosti. Nakonec pak i zde není možné sjednat dědickou smlouvu o celé pozůstalosti, nýbrž čtvrtina musí zůstat volně k dispozici a nepominutelní dědici mají svá práva i vůči dědické smlouvě, podobně jako k jinému pořízení pro případ smrti.

I německé právo poskytuje jistou ochranu všem osobám, kterých se dědická smlouva může týkat. Základem ochrany smluvního dědice je možnost dědictví odmítnout. I v tomto případě nelze omezit zůstavitele v nakládání majetku způsobem mezi živými, avšak dle § 2287 pokud byl dědic takovým darem výrazně zkrácen na svém dědictví, může se po smrti zůstavitele domáhat navrácení takového daru v souladu s ustanoveními o bezdůvodném obohacení. Nakonec pak pokud je pořízena závěť o majetku v dědické smlouvě, bude taková závěť platná jen se souhlasem druhé smluvní strany. Německé právo sice neupravuje přímo, že určitá část musí zůstat volně k dispozici, avšak aplikují se pravidla týkající se nepominutelných dílů.

3.5 Zánik dědické smlouvy

Vzhledem ke smluvnímu charakteru dědické smlouvy je základním předpokladem pro zrušení takového ujednání konsenzus obou stran. Avšak vzhledem ke smíšenému charakteru je nutné zvažovat i jiné způsoby. Ze zákona vyplývá, že je možné dědickou smlouvu zrušit závětí, avšak druhá smluvní strana s tím musí souhlasit. Z mého pohledu se jedná v podstatě o způsob konsensuálního zrušení smlouvy, jen je takto učiněno v návaznosti na závěť. Zvláštním způsobem zániku je pak možný v případě dědické smlouvy mezi manžely. Rozvodem se standardně smlouva neruší, pokud v ní není stanoveno jinak, avšak i v tomto případě se zrušení může domáhat jeden z bývalých manželů u soudu. *Takovému návrhu však soud nevyhoví, pokud by návrh směřoval vůči manželovi, který nezapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem*

nesouhlasil.⁶⁵ V případě, že je manželství prohlášeno za neplatné se dědická smlouva ruší, pokud manželství nezaniklo již dříve smrtí jednoho z manželů. Dle mého názoru se jedná o určitý krok k vyšší právní jistotě, vzhledem k tomu že v případě smrti druhého manžela již došlo k naplnění jedné ze základních podmínek pro dědění a s největší pravděpodobností již druhý manžel dědictví získal, není důvod znovu zasahovat a dědictví opět odnímat.

*Vzhledem ke smíšenému charakteru dědické smlouvy mezi klasickým obligačním a dědickým právem je zajímavá úvaha, která z obecných ustanovení o závazcích se budou na dědickou smlouvu aplikovat.*⁶⁶ V úvahu připadá zejména odstoupení od smlouvy. Základním pravidlem je, že strany mohou od smlouvy odstoupit, stanoví-li tak zákon nebo samotná smlouva. V případě že tak stanoví přímo samotná smlouva jistě není s touto situací problém. Zákon nic podobného v ustanoveních o dědické smlouvě nezakazuje, tedy se strany jistě mohou na možnosti, způsobu a hlavně důvodech odstoupení domluvit. Dle mého názoru odstoupení připadá v úvahu zejména u dědických smluv uzavřených za úplatu. V tomto případě by se dalo nezaplacení (či neplacení v případě opakujících se plnění) jistě považovat za podstatné porušení smlouvy dle § 2002 zák. č. 89/2012 Sb. a zůstavitel by tak měl možnost od smlouvy odstoupit. Otázkou zůstává, zdali by k odstoupení mohlo dojít i ze strany dědice. Na některé případy závažného porušení smluvní povinnosti pamatuje již zákon (jak je uvedeno výše - např. možnost napadnout darovací smlouvy výrazně zkracující dědice), jak se ale zachovat v případě, že zůstavitel například jmění zcizuje, avšak hrubě pod cenou. Či eventuálně jiným způsobem budoucí pozůstalost poškozují (například ničením jednotlivých předmětů). Dle mého názoru by toto byl také důvod pro odstoupení, tentokrát ze strany dědice. Problematické by mohlo být odstoupení od bezúplatné dědické smlouvy. Vlastně k němu dle mého názoru ani není důvod. Na straně dědice si nemohu představit důvod, pro který by mohlo k tomuto dojít. Snad jen možnou analogii k odvolání daru pro nevděk, vzhledem k tomu, že bezúplatně zůstavitel pravděpodobně uzavře dědickou smlouvu z důvodu, že chce ujistit dědice, že

---

⁶⁵ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1585 odst. 2

⁶⁶ ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. Ad Notam. 2012, č. 3, s. 3-8.

právě on bude dědit (avšak zřejmě od něj také očekává určitý způsob chování). Ze strany dědice pak není vůbec třeba dávat u bezúplatné smlouvy možnost odstoupení, jelikož má zachovanou možnost dědictví odmítnout. Jisté bude zajímavé pozorovat, jak se k této problematice postaví praxe a za určitý čas i judikatura.

Rakouské právo vzhledem k omezení dědické smlouvy jen mezi manžele upravuje problematiku zániku v souvislosti s ostatními druhy svatebních smluv v § 1254, § 1265 a § 1266 ABGB. Jako u všech smluv, i zde je nejpriznivějším způsobem zániku konsensus. Dědickou smlouvu nelze odvolat k tíži druhého manžela, avšak v zákonem stanovených případech zaniká. Pokud dojde k rozvodu manželství, dědická smlouva zaniká. Stejně tak v případě prohlášení manželství za neplatné.

Německá právní úprava se zániku dědické smlouvy v § 2290 a následujících BGB věnuje podrobněji, v některých případech dokonce i více nežli úprava česká (s ohledem na výše zmíněné nejasnosti ohledně odstoupení od smlouvy). Základním způsobem zániku smlouvy je opět konsensus mezi smluvními stranami, kdy se jednoduše dohodnou na zrušení smlouvy. Další možností je pak zrušení smlouvy pořizením závěti, avšak jen v případě, že s tímto druhá smluvní strana souhlasí. Možností jak zrušit dědickou smlouvu uzavřenou mezi manželi je jejich dohoda, že uzavřou společnou závěť, která tímto nahradí dědickou smlouvu. Dále je upravena právě možnost odstoupení od smlouvy. Je výslovně umožněno od smlouvy odstoupit, pokud si tuto možnost strany ve smlouvě vymíní. Je upravena i možnost odstoupení od smlouvy ze strany zůstavitele, pokud se dědic chová nepatřičně a to do té míry, že by bylo možno takového dědice vydědit (i v případě, že se nejedná o osobu s povinným dílem, přistupuje se k ní v tomto případě podobně jako by byla). Důvody pro vydědění jsou uvedeny výše v části o závěti, konkrétně Dědická nezpůsobilost a vydědění. V neposlední řadě je pak upravena možnost odstoupení od smlouvy v případě, že je smlouva sjednána za úplatu formou opakujících se dávek a dědic svému závazku nedostojí či ho ještě před smrtí zůstavitele zruší. Ani odstoupení od smlouvy není možné učinit v zastoupení. V případě že je osoba omezená ve svéprávnosti není třeba k odstoupení souhlasu zástupce.

V tomto případě mi německá úprava zániku dědické smlouvy přijde mnohem přehlednější. Je sice pravda, že podobné podmínky lze dovodit ze standardní úpravy odstoupení, avšak vzhledem k hybridní povaze dědické smlouvy může dojít ke sporům, které konkrétní důvody jsou použitelné a které nejsou. V tomto případě tedy, jak je uvedeno výše, bude muset tyto důvody dovodit praxe či judikatura, což může být zbytečně zdlouhavé.

3.6 Zhodnocení úpravy dědické smlouvy

Názory na některé prvky jsem často uváděl již v textu v části týkajících se jednotlivých prvků tohoto institutu, zde bych rád poskytl pohled na celou úpravu. Z mého pohledu je dědická smlouva institut poměrně kontroverzní, který může být dobrý sluha ale zlý pán. Přípravení se o možnost volně disponovat se svým majetkem pro případ smrti považuji za obrovskou nevýhodu, kterou jen stěží vyváží případné výhody. Je třeba si uvědomit, že se zde nenakládá jen s malou částí majetku, jako je tomu v případě velké části ostatních smluv (jen málokdy například prodávám či daruji celé své jmění), naopak, zůstavitel zde může naložit až se třemi čtvrtinami svých pozemských statků. Dalším úskalím je dle mého názoru i určitá nevyváženost stran, kdy dědic smlouvou vlastně do určité míry není vázán vzhledem k možnosti dědictví odmítnout, zatímco zůstavitel je vázán plně. Toto je završeno z mého pohledu v nedostatečné úpravě odstoupení od smlouvy hlavně ze strany zůstavitele, která se bude muset teprve dovodit. Tento nedostatek mi přijde možná o to více zarážející ve smyslu, že v zákoně je do detailu upraveno co se stane se včelami, pokud odletí do cizího úlu, co se stane s pozemkem, pokud jeho část odplaví voda, eventuálně jestli se do práva pastvy počítají i sající mládřata či ne, ale z mého pohledu mnohem důležitější způsob, jak se vyvázet z dědické smlouvy, která velice silně zasahuje do možnosti projevu vůle týkající se pozůstalosti (byť samozřejmě dobrovolně učiněného, avšak okolnosti se s časem mění a obzvláště v dědickém právu, kdy k jeho naplnění dojde po zůstavitelově smrti, což může v ideálním případě trvat velice dlouho) tam nijak podrobně upravena není. Jako jedinou výhodu vidím fakt, že je možné smlouvu uzavřít i za úplatu, což může být v některých případech východisko zejména pro starší lidi s existenčními problémy. Dědic se o ně do jejich smrti postará, a za odměnu dostane část pozůstalosti. Avšak i v tomto případě cítím nebezpečí, že s vidinou zisku lidé budou uzavírat dědické smlouvy bez

nějakého většího rozmyslu. Jedinou pomocnou rukou v rozhodování je pak činnost notáře, který by jim měl dle svého nejlepšího vědomí a svědomí dobře poradit, ovšem opět s nebezpečím, že se jistě najdou notáři přistupující k profesi ve stylu chce sepsat, tak sepíšu a hotovo. Nesmíme zapomenout na fakt, že soukromé právo v podobě, jak ji přináší Nový občanský zákoník zde nebylo přes 60 let, tedy není ještě vžitě, lidé si málokdy uvědomují jeho dopady a obecně právní gramotnost není dle mého názoru v České Republice na příliš vysoké úrovni. Toto je podle mě obzvláště patrné v dědickém právu, kdy pořizování pro případ smrti se lidé věnují většinou až s přibývajícím věkem, kdy už jistě nemají takovou chuť učit se novým institutům. Nejsem si tedy jistý, jestli je naše společnost na tuto formu pořízení pro případ smrti, zvláště v takové podobě, že spousta institutů je výslovně neupravená, zatím připravena. Konkrétně to samozřejmě ukáže až praxe, judikatura, případně je jistě možnost změnit sporná či méně jasná ustanovení již za účinnosti.

4. Odkaz

4.1 Úvod do odkazu

Původ odkazu můžeme dosledovat až do římského práva. ⁶⁷ ABGB se tomuto institutu také hojně věnoval (*odkazu je věnována celá hlava 11, obsahující téměř 50 paragrafů* ⁶⁸, avšak v občanském zákoníku z roku 1950 byl tento institut z českého dědického práva v zásadě odstraněn (respektive byl postaven na úroveň dědického titulu, čímž ztratil jednu ze svých největších výhod). *Za dluhy zůstavitele pak odkazovník neodpovídal jen v případě, že odkázaná věc byla nepatrné hodnoty a zároveň pokud souhrny všech odkazů nečiní více jak jednu čtvrtinu z celého dědictví.* ⁶⁹ Občanský zákoník z roku 1964 se úpravě odkazu nevěnoval vůbec. Nyní se odkaz do české právní úpravy vrací.

Odkaz má v dědickém právu výjimečné postavení. Je totiž podstatně odlišný od ostatních institutů dědického práva. Jeho základní rozdíl tkví v tom, že se vlastně nejedná o dědický titul. Zatímco standardními dědickými tituly nabývá dědic pozůstalost nebo podíl z ní, což znamená jak aktiva, tak i pasiva, odkazem nabývá odkazovník konkrétní předměty (ať již jednotlivě či druhově určené) a bez účasti na pasivech. Jedná se o výjimku z pravidla univerzální sukcese, kdy nastává sukcese singulární. Odkazovník tedy není dědicem. *Toto je jedním z důvodů, proč se zákonodárce domnívá, že díky tomu budou odkazy hojně využívány k dobročinným či charitativním účelům, tedy častými odkazovnicími budou právě organizace věnující se podobné činnosti, jako například nadace, církve, muzea a podobně* ⁷⁰.

---

⁶⁷ KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. Římské právo. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 304 a násl.. Právnické učebnice (C. H. Beck). ISBN 3406400825.

⁶⁸ Rakouské císařství. Císařský patent ze dne 12. června 1811, obecný zákoník občanský. In: http://cs.wikisource.org/wiki/Obecný_zákoník_občanský., § 647-694

⁶⁹ Československá Republika. Zák. č. 151/1950 Sb. Občanský zákoník. In: http://cs.wikisource.org/wiki/Střední_občanský_zákoník., § 537

⁷⁰ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 81. Právo pro každého (Grada). ISBN 9788024751689.

Dalším z rozdílů je pak fakt, že zatímco na základě dědického titulu získává dědic právo na určitý podíl z pozůstalosti, v případě odkazu má odkazovník právo na konkrétní věc (ať již určenou jednotlivě, či druhově – typicky peníze).

Posledním zásadním rozdílem je konkrétní způsob vymáhání odkazu, kdy se vlastně nejedná o dědické řízení, avšak odkazovníku vzniká pohledávka vůči dědici, popřípadě dědicům, jedná se tedy do určité míry o obligační vztah, kdy na straně jedné stojí odkazovník jakožto věřitel a na straně druhé dědic jako dlužník.

4.2 Náležitosti osob v případě odkazu

Základní podmínkou pro zřízení odkazu je osoba způsobilá pořídit závěť, kde bych odkázal na rozbor této problematiky uvedený výše. Avšak i z tohoto pravidla existuje výjimka. *Dle § 1595 může i osoba nezpůsobilá pořídit závěť zřídit odkaz, pokud jsou odkázané předměty malé hodnoty.*⁷¹ *Důvodová zpráva tuto výjimku zdůvodňuje snahou umožnit i osobě nezpůsobilé právně jednat a odkázat oblíbené osobě věc hodnoty spíše upomínkové hodnoty, přičemž vodítkem je standardní možnost právně jednat i přes nedostatek věku přiměřeně rozumové a mravní vyspělosti, či případně u osob omezených na svéprávnosti soudně jejich možnost jednat v běžných a nevýznamných záležitostech každodenního života.*⁷²

Na straně druhé je podmínka i pro odkazovníka, který musí být schopen dědit. Základem tak je nutnost, aby se odkazovník dožil smrti zůstavitele s tím, že následují další zákonné podmínky nezpůsobilosti, které jsou podrobně rozebrány výše v části věnující se závěti konkrétně dědické nezpůsobilosti a vydědění.

Rakouský občanský zákoník se úpravě odkazu věnuje v § 647 a následujících ABGB. Problematika je upravena obdobně jako v České Republice, tedy je nutná způsobilost pořídit závěť pro zůstavitele a naopak způsobilost dědit pro odkazovníka, avšak konkrétní výjimka v případě předmětů malé hodnoty uvedena není.

---

⁷¹ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1595

⁷² ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., důvodová zpráva k § 1594-1596, str. 654

Německá právní úprava se odkazu věnuje v § 2147 a následujících BGB. O konkrétních požadavcích na osobu zůstavitele či odkazovníka se nezmiňuje, avšak dle mého názoru lze dovodit podobné podmínky, jako v právu českém. Vzhledem k faktu, že podmínky uvedené v českém, popřípadě rakouském právním řádu jsou v podstatě základní to dle mého názoru není ani třeba a podmínky se dají dovodit. Zmíněna je v § 2160 BGB podmínka pro odkazovníka, že v případě, že se nedožije smrti zůstavitele, právo na odkaz zaniká.

4.3 Formální náležitosti vytvoření odkazu

Odkaz lze zřídit v pořízení pro případ smrti (závěť, dědická smlouva, případně dovětek), tedy základní formální náležitosti jsou stejné, jako u uvedených institutů. Problematická ale může být konkrétní slovní formulace. Pro zřízení odkazu se dle důvodové zprávy musí uvést konkrétní příkaz, aby byl předmět odkazu dědicem či dědici vydán. Zdůvodněno je to faktem, který uvádím výše, tedy že odkaz v českém právu přes 40 let neexistoval. Avšak běžné názvosloví je v tomto komplikované. V pořízení pro případ smrti je běžné používat spíše výraz odkazuji, než lingvisticky správnější zůstavuji (případně nejlépe za dědice povolávám) i pro standardní rozdělení dědictví. *Taková chyba poté může způsobit interpretační problém, co mělo být zůstavěno a co skutečně odkázáno. S tím poté souvisí i problematika jak se postavit k případnému zbytku dědictví. Odkazovník má nárok jen na svůj předmět uvedený v odkazu, avšak v případě dědiců je základním kritériem podíl, který se v případě, že je vymezen konkrétními předměty (chata, automobil, byt) přepočítá v poměru k celému dědictví (více k rozdělení pozůstalosti uvedeno výše v části závěť pojednávající o rozdělení pozůstalosti). Zde se poté musí brát v úvahu, jak moc je dědictví vyčerpáno použitím výrazu odkazuji. Pokud je vyčerpáno v podstatě celé, měl zůstavitel zřejmě na mysli zřízení dědického práva, případně u předmětů malé hodnoty vůči zbytku pozůstalosti měl zřejmě na mysli skutečně zřízení odkazu. V případě že i přes uvedení odkazů zůstává stále velká pozůstalost, měl zřejmě zůstavitel skutečně na mysli odkázat jen určité předměty a se zbytkem pozůstalosti se v případě že nepovolal dědice naloží*

*dle pravidel intestátní posloupnosti.*⁷³ Problémem je také to, že vzhledem k požadavkům na formu zřízení odkazu není nutná při zřizování pomoc odborníka (zejména notářský zápis), tedy je více než pravděpodobné, že k podobným chybám bude docházet. S konkrétním řešením této problematiky se tak bude muset vypořádat praxe.

Rakouská úprava požaduje také nutnost, aby byl odkaz zřízen platným pořízením pro případ smrti. K problematice o výkladu odkazů pak uvádí v § 655 ABGB podobná výkladová pravidla jako u závěti, tedy že slova mají být posouzena podle běžného hlediska, leda že by zůstavitel měl zvláštní způsob vyjadřování.

Německá úprava pak stanovuje, že odkaz lze zřídit v závěti, popřípadě v dědické smlouvě, tedy také v pořízeních pro případ smrti, konkrétní výkladová ustanovení pak neobsahuje.

Absence výkladových ustanovení, případně nutnosti konkrétním způsobem formulovat obsah v těchto právních řádech však není překvapivá, jelikož jejich přítomnost v českém právním řádu je zdůvodněna zejména dlouhou absencí institutu, která v komparovaných právních řádech nikdy nenastala.

4.4 Odvolání odkazu

Nejjednodušším způsobem, jak odvolat odkaz je pochopitelně stejným způsobem, jakým se ruší právní jednání, ve kterém je odkaz zřízen (konkrétní způsoby jsou uvedeny v příslušných pasážích u daných druhů pořízení pro případ smrti). Avšak vzhledem k podstatě odkazu, tedy odkázání konkrétní či konkrétně určené věci zákon upravuje i domněnky, kdy se odkaz považuje či naopak nepovažuje za odvolaný, v případě, že je s odkázaným předmětem nějakým způsobem nakládáno.

Pamatuje se tak na situace, kdy je daný předmět zničen, zcizen a znovu nenabytý či přeměněn takovým způsobem, že se z něj stane předmět jiný. Dále pak na situaci, kdy

---

⁷³ ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., důvodová zpráva k § 1594-1596, str. 654

je odkázaná pohledávka zůstavitelem vymožena.⁷⁴ V těchto případech se má za to, že je odkaz odvolán. Naopak se v podobných situacích odkaz za odvolaný nepovažuje, pokud k těmto okolnostem došlo mimo vůli zůstavitele (včetně situace kdy mu je pohledávka dobrovolně splacena).⁷⁵ V těchto konkrétních případech pak při zničení věci má odkazovník právo na peněžitou náhradu respektive v případě přeměny věci na tuto změněnou věc (případně na peněžitou náhradu, pokud byla tato věc zcizena). V případě jen částečného umoření dluhu má pak právo na neumořenou část.⁷⁶

Kromě standardní úpravy odvolání či změně právního jednání, kterým byl odkaz zřízen se hlouběji na konkrétní úrovni rakouská úprava nevěnuje. V ustanoveních o konkrétních druzích odkazů se však najdou zmínky, jak se zachovat v případě, že taková věc chybí, byla zcizena či dojde k jinému problému.

Německá úprava řeší zánik odkazu v případě odvolání daného pořízení pro případ smrti, ve kterém je odkaz zřízen. Dále je zde zvláštní úprava určující třicetiletou lhůtu v případě, že je odkaz podmíněn. Po uplynutí této lhůty je odkaz neúčinný. Toto neplatí, pokud podmínka směřuje k osobě obtížené odkazem či osoby, v jejíž prospěch je odkaz zřízen a tato osoba v době uplynutí této lhůty stále žije (tedy je stále schopna podmínku splnit). Dále pak toto ustanovení neplatí v případě, že je odkaz zřízen ku prospěchu ještě nenarozeného bratra či sestry osoby obtížené odkazem. Jiné způsoby zániku odkazu jsou řešeny podobně jako v české úpravě v § 2169 a následujících BGB. Odkaz je neúčinný v případech, že je splnění odkazu nemožné (tedy dle mého názoru například pokud je konkrétně odkázaný předmět zničen), případně v případě, že předmět již do dědictví nenáleží, vyjma případů kdy má daný předmět odkazovník nabyt i v případě, že již do dědictví nenáleží. Podobně je odkaz zrušen v případě, že je daná věc zůstavitelem změněna či smísena tak, že je nelze oddělit. V případě, že je odkázán dluh, a ten je vymožen, bere se za to, že vymožený předmět či částka náleží odkazovníku.

---

⁷⁴ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1602

⁷⁵ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1603

⁷⁶ ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2., důvodová zpráva k § 1602-1603, str. 657

4.5 Nabývání odkazu

Jak je uvedeno výše, jednou z výjimečností odkazu je jeho obligační charakter. Odkaz se nenabývá v dědickém řízení, nýbrž se vymáhá přímo od dědiců (ačkoliv se domnívám, že k uplatňování práv z odkazu bude s největší pravděpodobností docházet co nejdříve, tedy přímo při projednávání dědictví). Odkazem jsou obtíženi všichni dědicové, poměrně dle svých dílu až na případy, kdy je přímo uvedena konkrétní osoba odkazem obtížena. Splatnost odkazu se rozlišuje dle typu odkázané věci. *Odkazy jednotlivých věcí, menších peněžních odměn pro zaměstnance, případně odkazy pro dobročinné a podobné účely jsou splatné hned po smrti zůstavitele. Ostatní pak jeden rok po smrti.*⁷⁷ *Zůstavitel však může tato pravidla při ustavení odkazu změnit.*⁷⁸ *Po splatnosti odkazu jednotlivých věcí také odkazovníku náleží plody a užitky dané věci, zároveň však na něj přechází nebezpečí závady věci, či dokonce jejího zhoršení či zničení, pokud je způsobeno okolnostmi, za které nikdo neodpovídá.*⁷⁹ Zajímavostí také je možnost zajištění práva na odkaz opakujících se plnění. Tímto je ještě více patrný obligační charakter odkazu. V případě, že pohledávka zajištěná není, má *odkazovník práva jako každý jiný věřitel*⁸⁰, čímž je tato obligační podstata v zákoně dokonce přímo zmíněna. I dědici, kterým jde odkaz k tíži jsou však chráněni. Alespoň čtvrtina pozůstalosti musí zůstat dědicům odkazy nezatížená, jinak má dědic nárok na poměrné snížení odkazu. *Tento institut se také nazývá falcidiánská kvarta a jeho počátky můžeme, podobně jako u celého institutu odkazu, dosledovat až do práva římského.*⁸¹

Rakouská úprava nabývání odkazu řeší v § 684 a následujících ABGB podobně, jako úprava česká. Odkazovník nabývá práva k odkazu po smrti zůstavitele, jednotlivé věci, případně odkazy pro dobročinné a jiné nebo menší odměny pro zaměstnance

---

⁷⁷ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sbírka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1624 odst. 1

⁷⁸ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sbírka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1624 odst. 2

⁷⁹ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sbírka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1625

⁸⁰ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sbírka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1627

⁸¹ KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. Římské právo. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 310. Právnícké učebnice (C. H. Beck). ISBN 3406400825.

organizace lze požadovat hned, ostatní pak po roce od smrti zůstavitele. i zde je pak upraveno nabývání plodů po splatnosti odkazu, obdobně jako v NOZ.

Německá právní úprava se nabývání odkazu práva věnuje v § 2176 a následujících BGB. Právo na odkaz odkazovníku také vzniká smrtí zůstavitele, avšak v případě uvedení odkládacích podmínek vzniká právě naplněním těchto podmínek. Odpovědnost za vady je upravena obdobně jako u kupní smlouvy, čímž je posílen charakter odkazu jako obligace. Plody a užitky náleží odkazovníku poté, co je odkaz dospělý.

Velkou zvláštností je, že ani jedna z úprav nestanovuje falcidiánskou kvartu umožňuje tak odkazy obtížit celé dědictví. V rakouské úpravě je poté stanoveno, že pokud dědictví nestačí na úhradu dluhů, budou odkazy poměrně zkráceny.

4.6 Zhodnocení odkazu

Odkaz je dalším institutem, se kterým je třeba nakládat rozumně. Snaha přenechat někomu konkrétní věc, zejména menší a spíše pamětní hodnoty je zcela pochopitelná. Stejně tak možnost odkázat nějaký majetek dobročinným či podobným organizacím a nezatěžovat je zůstavitelovými dluhy. Avšak v případě před odkazování dědictví může zcela zbytečně dojít k následnému odmítnutí dědicem, kdy se ten nechce potýkat jen s přenechanými pasivy. Je patrná snaha tomuto alespoň částečně předejít stanovením falcidiánské kvarty, avšak je otázkou, jestli je čtvrtina dostačující. Je nutné vzít v úvahu celý objem dědictví, kdy u menšího objemu se ke čtvrtině dá dostat velice snadno, naopak u velkých hůře, navíc i čtvrtina může být stále dost velká. V tomto pohledu mě skutečně nenapadá žádné správné řešení, kdy je těžké vyvážit mezi omezením svobody zůstavitele a ochranou dědiců, kteří se na rozdíl od odkazovníků také podílí na dluzích. Řešení v podobě pevně dané nepřekročitelné částky mi nepřijde vhodné, vzhledem k rozličným hodnotám různých pozůstalostí. Omezení v podobě poměrné části pak navozuje diskuzi, jak velký tento poměr má být. Pochopitelně není vyloučena možnost, kdy se mimo dědické řízení i odkazovníci zavážou nést podíl na úhradě dluhů, avšak toto je již na jejich vůli. Jedinou možností tak je doufat, že zůstavitelé budou užívat odkazy s mírou s ohledem na jejich primární účely a nikoliv zbytečně zatěžovat dědictví odkazy.

5. Odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele

5.1 Změny v odpovědnosti za dluhy

Dosavadní právní úprava povinovala dědice uhradit dluhy z pozůstalosti jen do výše takto nabytého dědictví. Tato úprava se ukázala jako problematická, hlavně z důvodu, že dědické řízení často probíhalo jen o předmětech, které se daly dohledat, jelikož byly vedeny v nějaké evidenci. Jednalo se tak zejména o nemovitosti (vedené v katastru nemovitostí), případně vklady na účtech. Avšak mnoho věcí se do dědického řízení vůbec nedostalo, vzhledem k tomu, že je budoucí dědici zatajovaly (například hotové peníze, vybavení domácnosti - obzvláště to cenné, umělecká díla, atd.). Tím byli pochopitelně kráceni věřitelé. Věřitelé samozřejmě měli možnost prokázat, že do pozůstalosti náleží další takto nepřihlášené předměty, avšak je nepochybné, že takto dohledat celé dědictví je nesmírně komplikované. *Nový občanský zákoník tedy přistoupil ke koncepci, že dědic odpovídá za všechny dluhy, nezávisle na velikosti dědictví.*⁸²

5.2 Ochrana dědiců a věřitelů

Tímto se však ochrana obrací a naopak není chráněn dědic. Tomuto se NOZ snaží předejít vytvořením institutu takzvané Výhrady soupisu. Základ je jednoduchý. Dědic, který si vyhradí soupis bude odpovídat jen do výše takto sepsané pozůstalosti, čímž bude chráněn a nebude muset platit dluhy nad rámec dědictví. *Tuto výhradu lze učinit do měsíce, kdy je dědic o tomto právu soudem srozuměn.*⁸³ *V případě, že se této výhrady vzdá, nelze rozhodnutí již měnit, platí tedy podobné pravidlo jako u přijetí či odmítnutí dědictví.*⁸⁴ *Je zde také patrná ochrana některých stran, kdy soud tento soupis*

---

⁸² Odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele. [online]. [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/dedicke-pravo/konkretni-zmeny/odpovednost-dedicu-za-dluhy-zustavitele/>

⁸³ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1675

⁸⁴ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1676 odst. 2

nařídí povinně v případě, kdy je dědicem osoba nezletilá, nepřítomná, nezvěstná, či právnická osoba charitativního charakteru. Stejně tak může nařízení požadovat i věřitel.

⁸⁵ Oproti předchozí úpravě je zde však jedno úskalí. Pokud se prokáže, že v soupisu majetku se objeví chyby nikoliv nepatrné⁸⁶, ruší se účinky této výhrady a s nimi výše uvedená výhoda týkající se odpovědnosti za dluhy. Toto se neuplatní pro osoby pod zvláštní ochranou (pokud se neprokáže, že majetek úmyslně zatajila). Je také dána možnost dědicům prokázat, že na chybách nenesou vinu,⁸⁷ je však otázkou, jak obtížně se bude prokazovat, že dědic něco neudělal. Napadá mě jen situace, kdy prokáže kdo konkrétně je za chybu odpovědný. Pokud je pak odpovědný správce pozůstalosti, musí nahradit vzniklou škodu. Věřitel pak musí být o provádění soupisu uvědoměn a má možnost se k soupisu vyjádřit. *Soupis pozůstalosti zpravidla vyhotoví notář. V jednoduchých případech může být soupis pozůstalosti nahrazen společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku.*⁸⁸

Německé právo upravuje problematiku obdobně, včetně odpovědnosti za nesprávnost vyhotoveného soupisu. Nabízí však další možnost, jak se vypořádat s dluhy pozůstalosti, a to ustanovení jakési obdoby insolvenční správy.

Ochrana poskytovaná právem rakouským je do určité míry založena na způsobu přechodu dědictví. Nepřechází totiž smrtí zůstavitele, ale až soudním rozhodnutím. V průběhu tohoto řízení jsou tak povoláváni věřitelé, aby své pohledávky přihlásili. Dále má následovat svolání věřitelů, kde se řeší jakým způsobem vypořádat dluhy. Pokud v tomto dědic pochybí, odpovídá za dluhy svým majetkem.

Ochrana však funguje oboustranně. Možností pro věřitele je možnost požádat soud o tzv. odloučení pozůstalosti. Pokud věřitel před soudem osvědčí obavu z toho, že dědic je předlužený, může být pozůstalost odloučena od jmění dědice a tím vlastně dojde

---

⁸⁵ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1685 odst. 2

⁸⁶ Například právě z důvodu, že dědic nějaký majetek zatají

⁸⁷ Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České Republiky, 2012, částka 33., §1688

⁸⁸ FETTER, Richard W. Odpovědnost dědice za dluhy podle nového občanského zákoníku. *Daně a účetnictví bez chyb, pokut a penále* [online]. 2013, roč. 14, č. 5 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=132138>

*k jakémusi zajištění věřitelovy pohledávky. Nevýhodou je, že věřitel ztrácí právo uspokojit se z dalšího dědicova majetku i v případě, že dědic nepožádal o výhradu soupisu.*⁸⁹

5.3 Zhodnocení úpravy odpovědnosti za dluhy

Úprava odpovědnosti za dluhy mi přijde velmi povedená. Za předchozího stavu věcí byl věřitel skutečně chráněn příliš málo. Sám účastníkem dědického řízení není, k majetku spadajícího do pozůstalosti zpravidla nemá přístup a tak by skutečně hrozilo, že jeho pohledávka nebude umořena. Navíc dědicům, kteří nějaký majetek zatajili nehrozilo v podstatě nic jiného, než že objevený majetek museli připojit k projednávanému dědictví. nyní se tedy role obrací, avšak poctivým dědicům, kteří nemají zájem na krácení věřitelů ochrana zůstane. Otázkou poté zůstává praktické využití výhrady soupisu. Je pochopitelně lepší pro jistotu ji využít vždy, když dědictví dědic hodlá přijmout, i přes to, že se tím projednání může protáhnout a jistě prodražit. Avšak výhoda neodpovědnosti za dluhy celým majetkem za to podle mého názoru stojí. *Naopak pokud je dopředu patrné, že je dědictví předluženo, je pravděpodobně snazší dědictví rovnou odmítnout.*⁹⁰ Zde je však otázka, jestli tento institut využít, pokud chci konkrétní předměty v dědictví. Pak je jistě lepší dědictví přijmout, dluhy uhradit v hotovosti a dědictví si ponechat.

---

⁸⁹ GÜRLICH, Richard. Výhrada soupisu pozůstalosti a správce pozůstalosti. *BECK-online* [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembrgrpw44s7gy4a&groupIndex=3&rowIndex=0&conversationId=1476556>

⁹⁰ GÜRLICH, Richard. Výhrada soupisu pozůstalosti a správce pozůstalosti. *BECK-online* [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembrgrpw44s7gy4a&groupIndex=3&rowIndex=0&conversationId=1476556>

Závěr

Vzhledem k novému pojetí úpravy dědického práva dle Nového občanského zákoníku si tato práce kladla za cíl zejména seznámit se změnami v některých zavedených institutech a vysvětlení základních prvků nově (respektive v kontextu českého práva spíše staronově) přidaných institutů. Zároveň s tím byl cíl nabídnout možnost srovnání s některými zahraničními právními řády, a to konkrétně s německým a rakouským. Domnívám se, že tyto cíle byly splněny.

Nová koncepce soukromého práva hledá inspiraci v mnoha různých světových úpravách, stejně tak jako úpravách platných dříve na českém území. Toto se promítá i v právu dědickém, kdy jednotlivé instituty často i působí dojmem, že jsou inspirace hledány v rozličných úpravách. Některé instituty mohou působit, že jsou upravené do sebemenších detailů, v některých případech pak může působit, že některé okruhy zasluhující si úpravu upraveny nejsou. Nový občanský zákoník je ještě mladý a je jisté, že postupem času nastanou problémy při aplikaci práva. Je poté na praxi, soudnictví, zákonodárci, ale i neodborné veřejnosti, aby tyto problémy uspokojivě řešili. Ostatně, většina tradičních kontinentálních občanských kodexů vznikala v 19., případně z kraje 20. století, tedy bylo více než dost času objevit případné zádrhly a patřičně s nimi naložit. Tato cesta Českou Republiku ještě čeká, může jí však pomoci právě občasná inspirace i v zahraničí. Je ovšem třeba brát na vědomí i odlišné charakteristiky občanů jednotlivých států, ne jen slepě kopírovat. Proto bude zejména na odbornících aplikujících právo, aby se s touto problematikou vypořádali, a domnívám se, že se tak i stane ke spokojenosti všech.

Nová koncepce dědického práva si zejména kladla za cíle posílit autonomii vůle zůstavitele a myslím si, že tento svůj cíl splnila. K tomu, aby lidé tyto nové možnosti využili je samozřejmě důležité prohloubit obecné právní vědomí obyvatel (které se obávám, že není na příliš vysoké úrovni), aby například vůbec věděli o těchto možnostech. I přes případné výhrady, které v průběhu práce směřuji si myslím, že základy pro nové pojetí dědického práva jsou položeny pevné a kvalitní a rozhodně se na nich do budoucna dá s úspěchem stavět. Zejména poté, co budou případné nejasnosti vysvětleny a vyřešeny a lidé budou své nové možnosti používat s rozumem.

Seznam zkratk

NOZ - Nový občanský zákoník, zák. č. 89/2012 Sb.

OZ - Občanský zákoník, zák. č. 40/1964 Sb.

BGB - německý občanský zákoník, Bürgerliches Gesetzbuch

ABGB - rakouský občanský zákoník, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch

Seznam použité literatury a pramenů

Bibliografie

- ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.
- RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. Občanské právo hmotné. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 9788073572303.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 432 s., ISBN 9788087212790
- NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník.* 1. vyd. Praha: Grada, 2014, Právo pro každého (Grada). ISBN 9788024751689.
- AICHER, Josef a Peter RUMMEL. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit IPR-Gesetz, Ehegesetz, Mietrechtsgesetz, Wohnungseigentumsgesetz, Landpachtgesetz, Konsumentenschutzgesetz, Produkthaftungsgesetz, UN-Kaufrecht : in zwei Bänden.* 2., neubearbeitete und erw. Aufl. Wien: Manz, 1990-1992. ISBN 32140441762.
- SIEBERT..., Begr. von Hs. Th. Soergel. Neu hrsg. von W... *Bürgerliches Gesetzbuch: mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen.* 12., völlig neubearb. Aufl., Stand: Frühjahr 1992. Stuttgart [u.a.]: Kohlhammer, 1992, ISBN 3170096931.
- ELIÁŠ, Karel. Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Vyd. 1. Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4.
- SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praha: Linde, 2013, s. 37-41. Monografie (Linde). ISBN 9788072019311.

- MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. Dědické právo v teorii a praxi. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, s. 9. Praktik. ISBN 9788087212790
- KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. Římské právo. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, Právnické učebnice (C. H. Beck). ISBN 3406400825.
- DVOŘÁK, Jan a Karel MALÝ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, ISBN 9788073577537.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-413-8.
- SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Civilní kodexy: 1811-1950-1964*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 45. ISBN 808576508x.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 202. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 3406401775.

Odborné články

- PĚCHA, František. Závěť bez data? To bych nedoporučoval!. Ad Notam. roč. 2013, č. 1.
- KOLMAN, Petr. Vydědění dnes a dle nového občanského zákoníku (NOZ). Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 29. 11. 2013. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vydedeni-dnes-a-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-noz#ftn12>
- ELŠÍK, Petr. Několik úvah k dědické smlouvě obsažené ve vládním návrhu nového občanského zákoníku. Ad Notam. roč. 2011, č. 5, s. 7-8.
- GÜRLICH, Richard. Výhrada soupisu pozůstalosti a správce pozůstalosti. *BECK-online* [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <https://www.beck->

online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembrgrpw44s7gy4a&groupIndex=3&rowIndex=0&conversationId=1476556

- FETTER, Richard W. Odpovědnost dědice za dluhy podle nového občanského zákoníku. *Daně a účetnictví bez chyb, pokut a penále* [online]. 2013, roč. 14, č. 5 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=132138>
- DOBEŠOVÁ, Lenka. Dědická smlouva, aneb "staronový dědický titul". *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2012, č. 3, s. 292-298.
- ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad Notam*. 2012, č. 3, s. 3-8.

Zákonné zdroje a judikatura

- Česká Republika. Zákon číslo 89 ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů České Republiky, 2012, částka 33.
- Česká Republika, Zákon číslo 40 ze dne 26. února 1964, Občanský zákoník, In: Sbíрка zákonů Sbíрка zákonů Československé socialistické republiky, 1964, částka 19, ve znění pozdějších předpisů
- Československá Republika. Zák. č. 151/1950 Sb. Občanský zákoník. In: http://cs.wikisource.org/wiki/Střední_občanský_zákoník., § 537
- Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, s. 17-23. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=22426>>. ISSN 1211-1244.
- Rakouské císařství. Císařský patent ze dne 12. června 1811, obecný zákoník občanský. In: http://cs.wikisource.org/wiki/Obecný_zákoník_občanský., § 647-694

- Spolková Republika Německo. Bürgerliches Gesetzbuch. In: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html>.
- Rakouská Republika. Císařský patent 946/1811 Sb. z. S. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch. In: <http://www.ibiblio.org/ais/abgb2.htm#t2h14>.
- Rozsudek NS ze dne 24. 11. 2011 Sp. Zn. 21 Cdo 190/2010

Webové zdroje

- VERLAG DASHÖFER. Nový občanský zákoník s komentářem [online]. 2014 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: http://www.infoportal.cz/noz/onb/89-2012-sb-zakon-obcansky-zakonik-uniqueidOhwOuzC33qe_hFd_-jrpTij1g8H5dwqGFLh3QjA-cxQCD-vMUnwPlw/
- Nový občanský zákoník - změny. [online]. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/dedicke-pravo/konkretni-zmeny/>

Resumé

Cíl mé práce je analyzovat vybrané instituty dědického práva. Vzhledem k tomu, že Nový občanský zákoník změnil, či znovuoživil některé instituty dědického práva, má práce se zabývá těmito změnami, analyzuje je, porovnává je s německou a rakouskou právní úpravou a kde se to hodí podává autorův názor na tyto změny.

Práce se skládá z úvodu, pěti kapitol, kdy se každá z nich zabývá různými prvky dědického práva a závěru.

První kapitola uvádí obecný úvod do dědického práva. Části podle toho jak následují jsou - Obecná charakteristika dědického práva, základní zásady a pozice v Novém občanském zákoníku, Vybrané změny v terminologii civilního práva, které jsou použité v následujících kapitolách.

Druhá kapitola se zabývá základním institutem dědického práva, Závětí. Části podle toho jak následují jsou - Obecný úvod, Náležitosti zůstavitele, Způsob porřízení, Zrušení závěti, Standardní formy, Nestandardní formy, Rozdělení pozůstalosti, Nepominutelné díly, Vydědění a Vedlejší doložky v závěti.

Třetí kapitola se zabývá Dědickou smlouvou, která je kombinací mezi pravidly dědického práva a práva smluvního. Části podle toho jak následují jsou - Obecný úvod, Náležitosti osob uzavírajících smlouvu, Formální požadavky, Ochranné prvky pro strany, Zrušení smlouvy a Zhodnocení institutu.

Čtvrtá kapitola se zabývá odkazem, zajímavým porušením některých základních zásad. Části podle toho jak následují jsou - Obecný úvod, Náležitosti osob, Náležitosti formy, Odvolání, Nabývání odkazu a Zhodnocení.

Pátá kapitola se zabývá změnami odpovědnosti za dluhy. Části podle toho jak následují jsou - Změny v odpovědnosti, Ochrana dědiců a Zhodnocení změn.

Závěr uvádí, jestli cíle práce dané v úvodu byly naplněny, dále shrnuje změny v civilním právu a hlavně změny v právu dědickém a nakonec se zaobírá možnou budoucností těchto změn.

Abstract

The purpose of my thesis is to analyse the selected institutes of inheritance law. Since the New civil code has altered, or revived some of the institutes, my thesis looks at those changes, analyses them, compares them with German and Austrian civil codes and when appropriate gives my own opinion on the changes.

The thesis composes of introduction, five chapters, each one of them dealing with different aspects of inheritance law and conclusion.

Chapter one gives us general insight into inheritance law. Parts as follows are - General characteristics of inheritance law, basic principles and position in the New civil code, Selected changes in civil law terminology, which are used in the following chapters.

Chapter two focuses on the basic institute of inheritance law, the Testament. The following parts focus on specific parts of this institute. Namely as follows - General insight into Testament, Persons that make it, The way how to make it, How to cancel it, Regular forms, Irregular forms, The division of assets, Compulsory shares, Disinheritance and Orders in testament.

Chapter three focuses on Contract of inheritance as institute that is combined with parts of inheritance and contractual law. The parts as follows are - General insight, Persons that make it, Forms in which it is made, Basic protection to the sides, Cancellation and Evaluation.

Chapter four focuses on Legacy interesting in the nature, that it breaks several basic rules. The parts as follows are - General insight, Persons that make it, Forms in which it is made, Cancellation, The way of procure legacy and Evaluation.

Chapter five focuses on alteration in responsibility for debts. Pats as follows are Alterations in responsibility, Protection of heirs and Evaluation of those changes.

The conclusion states whether the aims in introductions were meat, than summarises the changes made in civil law and namely inheritance law and finally concerns with the possible future of the changes made.

Klíčová slova

Dědické právo, Nový občanský zákoník, Instituty dědického práva

Keywords

Inheritance law, New civil code, Inheritance law institutes